

sopotja

Sopotja

glasilo slovenske skupnosti na Reki in v PGŽ
junij 2021, številka 2, letnik 10
ISSN 1848-4360
Reka, junij 2021

Uredništvo:

Jasmina Dlačić, Darko Mohar, Boris Rejec,
Zvonimir Stipetić, Vitomir Vitaz, Marjana
Mirković, Milan Grlica, Vasja Simonič
glasilo@bazovica.hr
Podpinjol 43, 51000 Rijeka

Izdajatelji:

Slovenski dom KPD Bazovica
Podpinjol 43, 51000 Rijeka
slovenskidom@bazovica.hr
zanj: Zvonimir Stipetić
www.bazovica.hr
www.facebook.com/KPDBazovica

Svet slovenske narodne manjšine Mesta Reka
Podpinjol 43, 51000 Rijeka
vj.slo.nm.ri@gmail.com, zanj: Boris Rejec

Svet slovenske narodne manjšine PGŽ
Podpinjol 43, 51000 Rijeka
vsimonic1@gmail.com
zanj: Vasja Simonič

Urednica:

Marjana Mirković
marjana.mirkovic@ri.t-com.hr
gsm: 091 593 6086

Lektorica: Jasmina Vajda Vrhunec
Oblikovanje, prelom in tehnično urejanje:
Vesna Rožman
Fotografija na naslovnici: Anita Hromin
Karikatura: Bojan Grlica
Tisk: Tiskara Sušak
Glasilo izhaja trimesečno
Naklada je 1.500 izvodov

Glasilo finančno podpirajo:

Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence
v zamejstvu in po svetu

Primorsko-goranska županija

Mesto Reka

Svet za narodne manjšine Republike Hrvaške

Zveza slovenskih društev na Hrvaškem

Podpinjol 43, 51000 Rijeka

zveza@slovinci.hr

za: Barbara Riman

Slovenski dom KPD Bazovica

tel.: 215 406, 324 321, faks: 334 977

slovenskidom@bazovica.hr

iz vsebine

Uvodnik 3

Iz Zveze slovenskih
društev na Hrvaškem 5

Iz društva 11

Literarni kotiček 18

Iz pouka DPS 19

Si-T 20

Pogled z onkraj Snežnika 22

Srečanja 23

Foto kotiček 24

Veleposlaništvo RS v RH

Alagovićeva 30, 10 000 Zagreb, RH

Veleposlanik: Vojislav Šuc

tel.: +385 1 63 11 014, +385 1 63 11 015

faks: +385 1 46 80 387

el. pošta: vzg@gov.si

spletna stran: <http://sloembassy.zagreb@gov.si>

Državljanom RS je v nujnih primerih zagotovljen

kontakt z dežurnim diplomatom:

tel.: +385 98 462 666

Generalni konzulat RS, Split

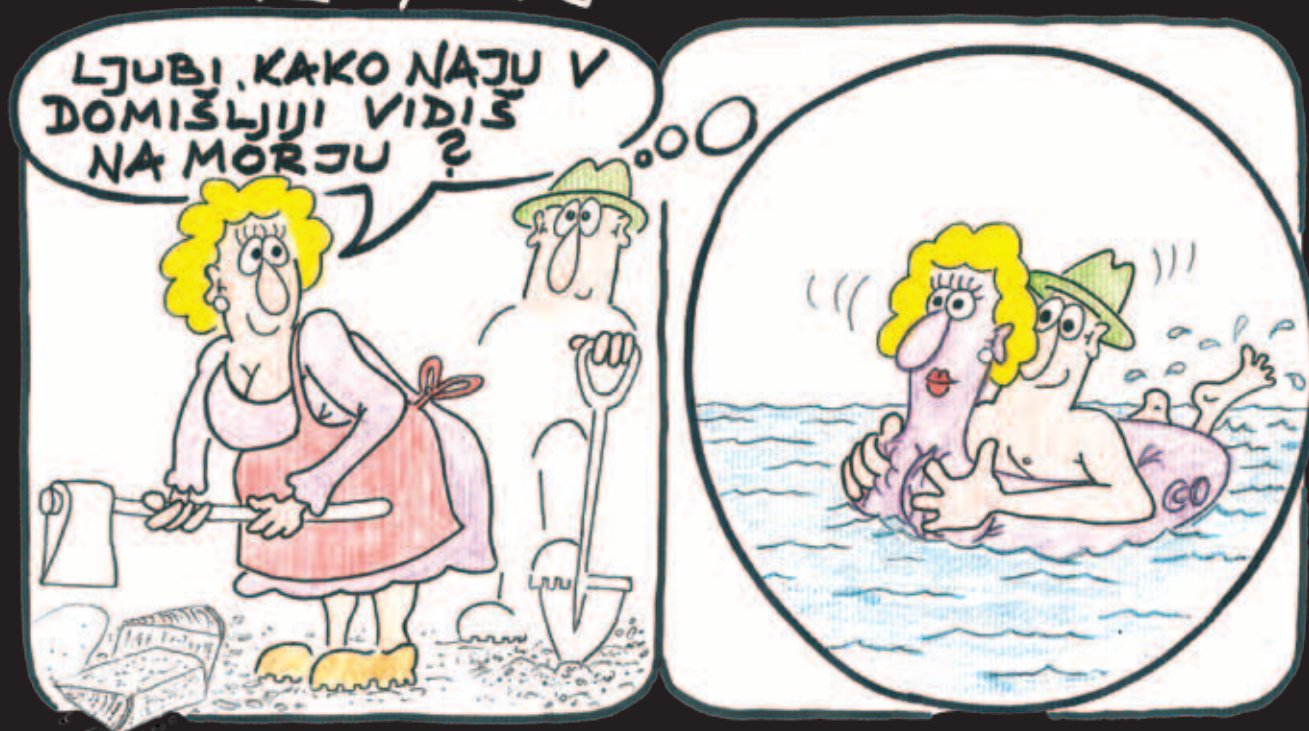
Častni konzul Branko Roglič

tel./faks: +385 21 389 224

el. pošta:

generalni.konzulat.rep.slovenije@st.t-com.hr

EGON: DOMIŠLJIVA

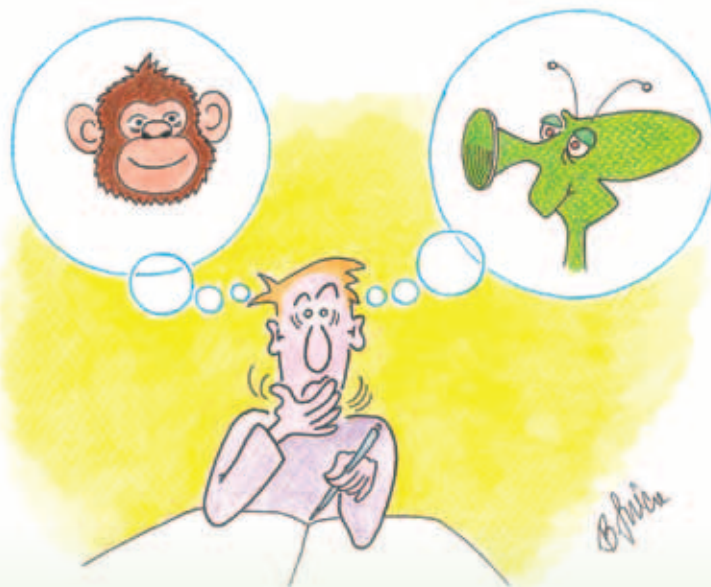
Kulturni utrip je po dolgem času ob izteku kulturne sezone vendarle nekoliko oživel, tudi s praznovanjem in napovedjo pomembnih letošnjih obletic v društvih in obeh državah, medtem ko je Zveza slovenskih društev na Hrvaškem (ZSDH) dejavnosti nadaljevala tudi prek spleta, vodstvo pa se je udeležilo več dogodkov v živo. Med drugim spremljamo virtualni obisk ministrice, pristojne za Slovence v sosednjih državah Slovenije in po svetu, dr. Helene Jaklitsch rojakov na Hrvaškem, nastop predsednice ZSDH Barbare Riman v slovenskem parlamentu in predstavitev zbornika Mladi v slovenskem zamejstvu ter srečanje o slovenskem jeziku. Po spletu je ob dobri udeležbi potekala tudi redna skupščina ZSDH, ki je sprejela novo društvo iz Lokev in bo letno srečanje vseh društev letos organizirala v goranskem parku Golubinjak. Desetletnico delovanja je z likovno razstavo v Umagu napovedalo tudi tamkašnje SKD Ajda, čestitke z najboljšimi željami je v imenu ZSDH prenesla Barbara Riman, zanimiv program po spletu pa je prinesel literarni večer z udeleženci in učiteljicami pouka slovenščine in se končal z željo, da bi to postalo tradicija – prispevke dela sodelujočih objavljamo v rubriki Iz dopolnilnega pouka slovenščine (DPS). Omenjamo tudi priporočila, ki jih je Republiki Hrvaški (RH) poslal Svetovalni odbor (SO) za Okvirno konvencijo o varstvu narodnih manjšin (OKVNM), ki deluje pri Svetu Evrope (SE), a znova se ponavlja stara zgodba o neuresničevanju tega dokumenta. Rubrika Iz društva med drugim omenja izjemen večer, na katerem je KPD Bazovica gostilo Goranovo pomlad, najpomembnejše pesniško srečanje na Hrvaškem, z dobrim obiskom in mednarodno udeležbo. Vodja folklorne skupine (FS) Nataša Grlica je nova spoznanja na tem področju pridobila na spletnem seminarju, učiteljica DPS v KPD Bazovica in SKD Istra v Pulju Vida Srdoč pa je z obiskom slednjih na Reki povezala obe skupini. Omenjamo tudi razstavo fotografij Maria Beganovića v društvu, srečanje na Učki, ki ga od leta 2015 organizira SKPD Snežnik iz Lovrana, in praznovanje rojstnega dne desetletnega Erona, ki je darila namenil živalim v zavetišču. Spremljamo tudi izlete planinske skupine (PS), v rubriki Si-T pa del dejavnosti Sveta za narodne manjšine, zaključek projekta Reka, evropska prestolnica kulture (EPK) 2020, reško razstavo v sodelovanju s Tehniškim muzejem Slovenije (TMS) in dejavnost Palčave šiše. Dragica Jaksetič se tokrat sprašuje, zakaj ukrepi na meji v sezoni ob množici turistov niso prilagojeni domačinom, mi pa v rubriki Srečanja objavljamo pogovor z dolgoletnim predsednikom ZSDH Darkom Šoncem in njegov pogled na minula tri desetletja. Želimo vam prijetno poletje in ostanite zdravi. | Uredništvo

Obvestilo

Popis prebivalstva na Hrvaškem 2021

Vlada RH je zaradi epidemiološke situacije preložila ljudsko štetje na jesen. Popis bo obsegal zbiranje podatkov o prebivalstvu, gospodinjstvih in stanovanju, potekal pa bo v dveh etapah, predvidoma od 13. septembra do 17. oktobra. Prva etapa, ki bo potekala od 13. do 26. septembra, bo namenjena samoizpolnjevanju obrazca po elektronski poti, prek storitve "e-Građani", drugo pa bodo od 27. septembra do 17. oktobra opravili popisovalci z obiski vseh preostalih popisnih enot na terenu, s sočasnimi nadzorom podatkov, zbranih v prvem delu popisa. Če v predvidenem obdobju ne bodo popisane vse enote, se bo lahko potek popisa izjemoma podaljšal do 29. oktobra 2021. V primeru, da bi pojav posebnih okoliščin preprečil potek popisa v načrtovanih rokih, bo vlada RH določila nove.

Državni zavod za statistiko (DZS) bo prve rezultate popisa objavil najpozneje v roku dveh mesecev po končanem popisu na terenu, končne rezultate pa v skladu s programi in koledarskimi objavami svojih statističnih podatkov. | Marjana Mirković

Narodnostna in jezikovna opredelitev na popisu ključni za priznavanje pravic

Informacije o prebivalstvu bodo na popisu vsebovale tudi vprašanja o narodnostni pripadnosti in maternem jeziku. O narodnostni pripadnosti se vsakdo lahko svobodno izreče, pripadniki narodnih manjšin pa imajo pravico do vpogleda v vzorčni izvod popisnega vprašalnika tudi v svojem jeziku in pisavi. Na spletni strani so tako poleg hrvaškega in angleškega jezika objavljeni še vprašalniki v albanskem, bosanskem/črnogorskem/srbskem, bolgarskem, češkem, hebrejskem, madžarskem, makedonskem, nemškem, poljskem, romskem, romunskem, rusinskem, ruskem, slovaškem, italijanskem, turškem, ukrajinskem, vlaškem in slovenskem jeziku (<https://popis2021.hr>). Vprašalnik se izpolnjuje v hrvaščini in latinici.

Pomembno je poudariti, da so na Hrvaškem podatki o narodnosti navedeni na dveh seznamih, eno je popis prebivalstva, drugo pa volilni imenik. Številke med obema pa se nekoliko razlikujejo: volilni imenik se posodablja v skladu z aktualnimi razmerami in je uradna podlaga za vse volitve, tudi manjšinske. Podatek o narodnosti je v pristojnem uradu državne uprave za volilni imenik mogoče preveriti (tudi po spletu) in ga osebno tudi spremeniti. K različnemu številu določene narodne skupnosti, navedenemu na popisu in v volilnem imeniku, prispeva tudi dejstvo, da se oseba na pristojnem uradu za volilni imenik lahko opredeli za eno narodnostno pripadnost, v popisu pa navede drugo.

Rojake v popisu 2021 zato pozivamo k narodnostni in jezikovni opredelitvi, da bi slovenska skupnost na Hrvaškem ohranila vsaj sedanjost raven in prenehala tako drastično upadati po številu kot upada zadnja desetletja: iz 22.376 prebivalcev leta 1991 na 13.173 deset let pozneje in po podatkih zadnjega popisa na samo še 10.517 leta 2011. Številčnost določene narodne manjšine je namreč izjemno pomembna in pogosto glavna podlaga za zagotavljanje več pravic, uveljavitev in ohranitev že pridobljenih, ključna pa je tudi za razpis manjšinskih volitev, za svete in predstavniške narodnih manjšin, ki se razpišejo na podlagi številčne navzočnosti prebivalstva določene narodne skupnosti v županijah, mestih in občinah. Število pripadnikov, denimo slovenske narodne manjšine, ponuja tudi več zakonskih možnosti in razlogov za uresničitev različnih pobud in pravic na drugih področjih, kot so izobraževanje (učenje slovenščine v vrtcih, šolah in na fakultetah), mediji (publikacije ali programi tudi v slovenskem jeziku na HRT-ju) in gospodarstvo (čezmejne povezave na različnih področjih, od varstva okolja, zdravstva in prometa do turizma in kulturne dediščine). Ne nazadnje pa nam večje število ali vsaj ohranitev sedanjega jutri omogoča tudi več možnosti za poslanski sedež v saboru.

12. april, Državni zbor (DZ) Republike Slovenije (RS), Ljubljana

Komisija za odnose s Slovenci v sosednjih državah in po svetu

Predsednica ZSDH Barbara Riman se je udeležila 14. seje Komisije DZ RS za odnose s Slovenci v sosednjih državah in po svetu.

Na dnevnem redu je bil predlog resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025, objavljen marca letos na spletnih straneh DZ RS. Enako kot navzoča vodilna predstavnik krovnih organizacij iz Italije, Ksenija Dobrila iz Slovenske kulturno gospodarske zveze (SKGZ) in Walter Bandelj iz Sveta slovenskih organizacij (SSO), je tudi Barbara Riman izrazila zadovoljstvo nad dokumentom in opozorila na več dejavnikov, ki na Hrvaškem niso v podporo ohranitvi in uveljavitvi slovenskega jezika: bojazen zaradi več desetletij trajajočega upa-

Poslopje DZ RS, foto: www.dz-rs.si

da števila govorcev in opozorilo, da ni medgeneracijskega prenosa jezika in možnosti za izobraževanje v slovenščini na vseh ravneh. Pohvalila pa je sodelovanje krovne organizacije z različnimi ustanovami v Sloveniji na področju jezika v upanju po nadaljnji podpori, tudi v obliki učnega gradiva, ki ga na Hrvaškem primanjkuje, ter štipendij za izobraževanje in bivanje za mlade rojake, ki se šolajo v Sloveniji. Več: www.dz-rs.si.

■ Marjana Mirković

14. april

Ministrica dr. Helena Jaklitsch virtualno z rojaki na Hrvaškem

Stanek je potekal na pobudo dr. Helene Jaklitsch, poleg vodstva ZSDH, predsednice Barbare Riman in podpredsednice Jasmine Dlačič pa so se ga udeležili vodilni predstavniki trinajstih društev – odzvati se nista mogli le društvi SKD Lipa iz Zadra in SKD Oljka iz Poreča.

Predsednica ZSDH Barbara Riman je pozdravila ministrico in njena sodelavca z Urada Vlade Republike Slovenije (RS) za Slovence v sosednjih državah in po svetu (USZS), državnega sekretarja dr. Dejana Valentinčiča in vodjo Sektorja za sosednje države Rudija Merljaka ter vse sodelujoče.

Ministrica je izrazila zadovoljstvo nad udeležbo in zanimanje za društveno življenje v času pandemije, priprave na obletnice in letos napovedano ljudsko štetje prebivalstva na Hrvaškem, pri čemer je ponudila vso podporo USZS. Zatem so ministrico sodelujoči na kratko seznanili z delovanjem v epidemiološko omejenih okoliščinah in aktualno problematiko društev, od prostorske stiske in priprav na popis do različnih težav. Napovedali so tudi več dogodkov in obletnic ter še posebej opozorili na ovirano prehajanje meje.

Kar zadeva prostore, je predsednik KPD Slovenski dom iz Zagreba Darko Šonc med drugim izrazil mnenje, da bi za uspešen zaključek postopka pri pridobivanju lastništva za to najstarejše društvo na Hrvaškem zdaj moral slediti korak na meddržavni ravni.

Glede popisa, ki bo potekal v času od 13. septembra do 17. oktobra, sta obe strani poudarili njegov pomen, ker bi nadaljnji upad števila prebivalstva slovenske skupnosti zmanjšal njene pravice. Društva se zato z različnimi pozivi pripravljajo k spodbujanju rojakov k narodnostni opredelitvi in ohranitvi sedanjih pravic.

Ozrli so se tudi na letošnje lokalne volitve, napovedane za 16. maj, in v tem okviru opozorili na prežrtost manjšin nasploh, tudi na regionalni in lokalni ravni.

Med letošnjimi obletnicami so omenili več letošnjih jubilejev: društvi v Pulju in Dubrovniku junija praznujeta dvajseto obletnico delovanja, rojaki v Labinu in Osijeku petnajsto ter rojaki v Umagu deseto. Napovedali so tudi počastitev tridesetletnice samostojnosti Slovenije v Varaždinu in Istri, društvo Slovenski dom v Zagrebu pa bo izvedlo dva pomembna dogodka: postavitve doprsnega kipa Bojana Stupice v Hrvaškem narodnem gledališču in postavitve spomenika Franceta Prešerna v parku Bundek.

Več društev je omenilo tudi težave pri prehajanju meje in ministrico zaprosilo za pomoč v tej smeri, pri tem pa je dr. Helena Jaklitsch ponudila predvsem upanje v čimprejšnjo ukinitve stroгих ukrepov. Vsi sodelujoči so srečanje ocenili za koristno in izrazili upanje po čimprejšnjem snidenju v živo. ■ Marjana Mirković

Tudi virtualno srečanje koristno, arhiv ZSDH

Virtualna predstavitev 4. zvezka raziskave *Mladi v slovenskem zamejstvu*

INV je predstavil znanstveno monografijo *Mladi v slovenskem zamejstvu: družbeni in kulturni konteksti ter sodobni izzivi: Jezikovni profil mladih v slovenskem zamejstvu* (zvezek 4), ki jo je uredila Sonja Novak Lukanović. Delo je rezultat projekta, ki so ga v letih 2013–2016 izvajali sodelavci INV-ja v Ljubljani in na Reki, Slovenskega znanstvenega inštituta in Slovenskega narodopisnega inštituta Urban Jarnik v Celovcu ter Slovenskega raziskovalnega inštituta v Trstu.

Knjigo so predstavili avtorji prispevkov: dr. Sonja Novak Lukanović, dr. Vera Kržišnik - Bukić, dr. Katalin Munda Hirnök, dr. Barbara Riman, dr. Martina Piko - Rustia in dr. Devan Jagodic, posnetek je dostopen na spletni strani INV-ja (www.inv.si).

V uvodu je dr. Vera Kržišnik - Bukić kot vodja projekta in priprav na knjižne izdaje predstavila zadnji zvezek (2019), omenila sodelujoče in poudarila, da gre za veliko vložena truda v raziskovanje in delo na terenu, obsežno delo pa je objavljeno na skupno kar 1300 straneh. Med drugim je izpostavila pomen jezika, ki je *osrednji nosilni steber družbenega fenomena, ki ga imenujemo narod*. Opozorila je na *globalni razvoj, ki ni naklonjen obstanku malih narodov, še manj njihovih manjšin*, in da bo sedanja mlada generacija s svojimi potomci v prihodnje odločala o usodi slovenstva v zamejstvu. Njen splošni položaj je v vseh štirih državah ocenila kot dober, izrazila pa je svoje razočaranje, ker se tako pomemben projekt ne nadaljuje.

Dr. Barbara Riman z reške enote INV-ja, ki je v sodelovanju z dr. Mojco Medvešek raziskovala mlade na Hrvaškem, je med drugim povedala, da je govorcev slovenščine vse manj, saj v prejšnji državi ni bilo zadostnega medgeneracijskega prenosa in tudi ne veliko možnosti za izobraževanje, jezik je ostal prisoten le v družinah in društvih. Danes poučevanje poteka v društvih in izobraževalnih ustanovah – po modelu C v sedmih osnovnih in dveh srednjih šolah ter treh lektoratih, a kljub prizadevanju ZSDH (še) ni vzpostavljena izobraževalna vertikala od predšolske do visokošolske ravni. Osemdeset odstotkov mladih je za svoj materni jezik navedlo hrvaščino, le osem odstotkov pa oba jezika, kar kaže tudi na nenaklonjeno družbeno ozračje. Več kot šestdeset odstotkov mladih meni, da se bo jezik ohranil in je zanje funkcionalen, ponuja več priložnosti za šolanje in zaposlitev. Poudarila je, da bi veljalo starše bolje seznaniti z možnostmi za učenje jezika nasploh, za revitalizacijo pa bi bilo treba začeti z aktivnim delovanjem v izobraževalnem

sistemu, od državne do lokalnih oblasti. Te nimajo povsod posluha za uvedbo slovenščine in ne prepoznavajo njenega pomena kot jezika sosede. Dr. Barbara Riman je še omenila napredek v drugih oblikah poučevanja in opozorila na skromno ponudbo medijskih in kulturnih vsebin nasploh v slovenskem jeziku na Hrvaškem. Izpostavila je še izražen pozitiven odnos mladih do slovenskega jezika kot pomembnega dejavnika za razvoj narodne skupnosti, a pri tem poudarila še nujno vlogo obeh držav za ohranitev slovenščine in večje število govorcev.

■ Marjana Mirković

14. april, Ministrstvo za znanost in izobraževanje RH

Objava rezultatov natečaja

Ministrstvo za znanost in izobraževanje (MZO) RH je objavilo rezultate natečaja za sofinanciranje posebnih programov in oblik pouka narodnih manjšin v RH v letu 2021, na katerega se je tudi za letos uspešno prijavila ZSDH.

Posebna komisija je odobrila in za sofinanciranje predlagala programe štirinajstih prijavljenih organizacij v skupnem znesku 300.000 kun. Tako je ZSDH odobrila prijavo za program Literarna ustvarjalnost otrok pripadnikov slovenske narodne skupnosti in pripravo učnega gradiva za pouk slovenščine v nižjih razredih osnovne šole, imenovanega *Slovenščina na dlani*. Več: www.mzo.hr.

■ Marjana Mirković

29. april, Projekt Mreža Alpe Jadran (M. A. J.)

Webinar, digitalni nomad Jan Glogovič

ZSDH nadaljuje sodelovanje v okviru projekta M. A. J., ki združuje proaktivne mlade v Sloveniji in sosednjih državah, željne povezovanja in sodelovanja v tej regiji. Že tretje leto je M. A. J. aktivna platforma za kreiranje skupnih projektov, izmenjavo idej in priložnosti. Mladi pridobijo vpogled v delovanje slovenskih organizacij v Italiji, Avstriji, na Madžarskem in Hrvaškem ter v tamkajšnje izobraževalne možnosti in gospodarsko delovanje. Projekt vodijo organizacije iz vseh štirih sosednjih držav Slovenije. Na Hrvaškem je to ZSDH, v sodelovanju s šolami, financiran pa je s strani RS, je med drugim zapisano na spletni strani Slovenske gospodarske zveze iz Celovca (SGZ), ki ima v projektu M. A. J. ključno vlogo. Več: www.sgz.at.

Prvi letošnji webinar je potekal na temo digitalnega nomadstva. O tem, kdo sploh

je digitalni nomad, kako to postati in v katerih poklicih je to mogoče, in o razlogih za to svojo odločitev je na zanimiv način spregovoril mladi koroški Slovenec Jan Glogovič. Predstavil je tudi svoje izkušnje, kako z Balijs, kjer trenutno živi, upravlja svoje globalno podjetje YDWYA (You Decide Who You Are), in med drugim pojasnil, kaj predstavlja ta znamka. Webinar je na ogled na Facebook straneh ZSDH in SGZ.

■ Po poročilu ZSDH Marjana Mirkovič

13. maj

Strokovni seminar o jeziku na spletu

Dr. Barbara Riman, osebni arhiv

INV je v sodelovanju z Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ) RS organiziral strokovno znanstveno srečanje z naslovom *Poučevanje slovenskega jezika na Hrvaškem in v Porabju na Madžarskem v času epidemije COVID-19*. Namenjeno je bilo vsem, ki poučujejo slovenščino v izobraževalnih ustanovah in kulturnih društvih, potekalo je po spletu, moderirala pa ga je vodja reške enote INV-ja dr. Barbara Riman.

Uvodno predavanje *Nadgrajevanje jezikovnega znanja pri pouku slovenščine* je

predstavila dr. Tatjana Vučajnk, ki poučuje v Gradcu (Avstrija). Lektor slovenskega jezika na univerzah v Zadru in na Reki dr. Klemen Lah je sodeloval s prispevkom *Počasno popoldne slovenščine na Reki*, učiteljica dopolnilnega pouka slovenščine (DPS) na Reki, v Pulju in Umagu Vida Srdoč pa je spregovorila o *Dopolnilnem pouku slovenskega jezika in kulture v času epidemije*. Vodja predmetnega strokovnega aktiva slovenščine na Osnovni šoli (OŠ) Videm pri Ptuj in večletna učiteljica na obmejnih OŠ Varaždinske županije na Hrvaškem Damjana Hliš je namenila pozornost projektu *Slovenščina na dlani*, ki je namenjen izdelavi interaktivnega učnega e-okolja za učenje slovenščine (2017–2021, več: <http://projekt.slo-na-dlani.si/sl/>). V prvem delu sta svoje delo predstavila še Miroslav Gradečak s prispevkom *Pouk slovenskega jezika v Varaždinu in Čakovcu* in Eva Ciglar na temo *DPS v Buzetu spet na internetu – izzivi udeležencev in učitelja*.

V drugem delu srečanja, namenjenem poučevanju v Porabju, je Valentina Novak, učiteljica na dvojezični OŠ Jožefa Košiča na Gornjem Seniku, razmišljala, *Kako se prikloniti kulturi, ki stoji na uri?*, pred potekom srečanja pa je udeležencem posredovala video z naslovom *Ne pozabi! Slovenec sem!*. Metoda Perger z OŠ Kuzma v Sloveniji je predstavila *Izkušnje pouka na daljavo v času epidemije*, Laci Domjan s porabske dvojezične OŠ v Števanovcih *Izkušnje med poukom na daljavo (2020–2021)* in dr. Katalin Munda Hirnök z INV-ja *Vpliv COVID-19 na aktivnosti slovenskih organizacij in institucij v podporo slovenskemu jeziku pri otrocih v Porabju*.

V razpravi so sodelovali še dolgoletna učiteljica DPS v SKD Triglav v Splitu Vera Hrga, učiteljica DPS v Čabru, Prezidu in Tršču Mirjana Žagar ter Roman Gruden (MIZŠ RS).

■ Povzeto po zapisu Barbare Riman

15. maj–15. junij, Odprta ljudska univerza Ante Babić, Umag

Mojca & Lea, likovna razstava

Lea Bernetič Zelenko, Mojca Cerjak, Danica Bojkovič, Rok Zelenko in Barbara Riman, foto: Marjana Mirkovič

Predsednica ZSDH Barbara Riman se je udeležila razstave z naslovom *Mojca & Lea*, na kateri sta se predstavili Mojca Cerjak iz Slovenskih Konjic z ilustracijami in Leonida Bernetič Zelenko iz Grožnjana s keramiko.

Dogodek je v okviru desetletnice delovanja organiziralo SKD Ajda, predsednica Danica Bojkovič pa je v nagovoru ob odprtju poleg hrvaščine še v slovenščini in italijanščini izrazila zadovoljstvo in upanje, da se počasi vračajo kulturne dejavnosti in da bodo oktobra proslavili pomemben jubilej društva. Povedala je, da so razstavo posvetili tudi Dnevu mesta Umag, in ob tej priložnosti posebej pozdravila župana Vilija Bassaneseja in Barbaro Riman ter navzoče predstavnike mestnih oblasti in članstvo SKD Ajda. Besedo je zatem predala akademskemu slikarju Roku Zelenku, ki je na kratko predstavil obe umetnici in njuna dela, napisal pa je tudi predgovor v katalogu ob razstavi.

Mojca Cerjak in Lea Bernetič Zelenko sta dolgoletni prijateljici, v letih šolanja tudi sostanovalki, potem pa sta krenili vsaka po svoji umetniški poti. Pričujoča razstava je bila postavljena že lani v galeriji Porton v Grožnjanu. Kot je med drugim poudaril Rok Zelenko, Mojca Cerjak nadaljuje tradicijo slovenske ilustracije, pomembne in uveljavljene na svetovni ravni. Ko je v času po drugi svetovni vojni tehnologija omogočila tiskanje v barvah, se je uveljavila cela nova generacija predvsem ilustratork, katerih tradicijo nadaljuje in jim pripada tudi Mojca Cerjak.

Mojca Cerjak se je rodila v Mariboru, maturirala na ljubljanski šoli za umetnostno oblikovanje, smer grafika, in po diplomi na Visoki šoli za uporabno umetnost na Dunaju tam tudi magistrirala leta 1983. Ilustrira pravljice, poezijo in prozo, mladinsko periodiko, slikanice, opremlja in oblikuje tudi knjige, berila in učbenike za pouk književnosti ter vseskozi deluje kot grafična oblikovalka. Od leta 1994 je samostojna umetnica z okoli tridesetimi avtorskimi naslovi, nagradami in razstavami, med drugim tudi na Dunaju in v Marburgu, s svojimi deli pa je na skupinskih razstavah gostovala v Tokiu, New Yorku in Bratislavi.

Lea Bernetič Zelenko je odrasla v Izoli, med izobraževanjem na ljubljanski srednji šoli za umetnostno oblikovanje, smer grafično oblikovanje, pa se je zainteresirala za keramiko ter znanje pridobivala in pozneje izpopolnjevala v keramičnem ateljeju Sonje Rautar Zelenko in Karla Zelenka. Šolanje je nadaljevala s študijem likovne pedagogike na Pedagoški akademiji v Ljubljani. Pedagoško delo je prva leta opravljala v Piranu, zatem pa je vse do upokojitve poučevala na italijanskih osnovnih šolah v Bujah in Novigradu. Za seboj ima vrsto razstav na Hrvaškem, v Sloveniji in tujini, med drugim v Benetkah, Rimu, Trstu, Beogradu in Berlinu. Od leta 1980 živi in ustvarja v Grožnjanu, kjer vodi tudi galerijo Studio Porton. ■ Marjana Mirkovič

18. maj, Poslovanje z Avstrijo, webinar

Slovenska gospodarska zveza, Celovec

Vokviru sodelovanja ZSDH s SGZ in po navezavi stikov z Obrtno zbornico Istrske županije (OZIŽ) je bil organiziran seminar z naslovom *Ponudba storitev in napotitev delavcev na začasno delo v Avstrijo*. Po 1. juliju 2020 so namreč prenehale veljati omejitve za Hrvaško glede zaposlovanja delovne sile in vstopa podjetij na avstrijski trg. Webinar je moderirala vodja projektov na SGZ Vesna Hodnik Nikolič (od 1. junija tudi nova vodja te organizacije). Za predstavitev aktualne problematike se je organizacijama SGZ in ZSDH zahvalil tajnik OZIŽ Eros Sorič, ki je s sodelavci spremljal predstavitev.

Webinar je tako vseboval vrsto koristnih informacij: o prijavi ponujenih storitev, pogojih, dokumentaciji ter registriranih in neregistriranih dejavnostih, zatem o napotitvi in opozorilu, na kaj velja biti posebej pozoren pri tem, pa tudi o načinu, kako prijaviti delavce in pridobiti potrdilo o napotitvi ter dokumentacijo o delovnem mestu, kakšne so pravice zaposlenih ipd. Pred-

stavljeni so bili tudi načini nadzora in kazenski okvir, različne pasti v poslovanju ter načrtovana reforma zakonodaje o napotitvi delavcev. Temo, pripravljeno v sodelovanju z odvetnico dr. Tamaro Škof, je v hrvaščini in na zanimiv način, izčrpno in nazorno predstavila Tamara Rončević, sodelavka v odvetniški pisarni Grilc, Vouk, Škof. Pisarna deluje že štirideset let in je specializirana za čezmejne dejavnosti in vse vrste pravnih zadev med Avstrijo in državami nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ), svoje urade pa ima v Gradcu, Celovcu, Dunaju in Ljubljani. Posnetek webinarja je na ogled tudi na Facebook straneh ZSDH, SGZ in OZIŽ. ■ Marjana Mirkovič

Slovenska bakla za olimpijske igre (OI) v Tokiu, Ilirska Bistrica

Slovenska bakla je na svoji enainosemdeset dni dolgi poti, predvideni skozi vseh 212 občin v Sloveniji do slavnostne otvoritve OI 23. julija, obiskala tudi Ilirsko Bistrico. Na tamkajšnjem dogodku je sodelovala tudi mlada članica KPD Bazovica Anita Bistričič kot predstavnik iz Hrvaške, in sicer na nedavno pobudo Olimpijskega komiteja Slovenije in v dogovoru z ZSDH.

Anita Bistričič z baklo, osebni arhiv

Na Premu so baklo najprej prevzeli člani Kolesarske sekcije pri Košarkarskem klubu Plama-pur in jo mimo gradu Prem ponesli v Park Nade Žagar v Ilirski Bistrici, kjer so jo predali županu Emilu Rojcu, ki jo je po krajšem spodbudnem nagovoru predal Aniti Bistričič, predstavnici rojakov iz Hrvaške. Skupaj z ekipo je odtekla prvi krog skozi mestno jedro, po drugem krogu so baklo prevzeli člani Gorskokolesarskega društva Borovci in jo odpeljali proti Snežniku, na vrh pa so jo ponesli Danijela Čeligoj, Gorska reševalna ekipa in Andrej Barovič, upravljavec tamkajšnje kočice.

Anita Bistričič je pohvalila dogodek in ob tem med drugim zapisala, da je bil to resnično poseben dan tudi zanjo: *V Ilirsko Bistrico sem prenesla pozdrave in jih izrekla županu Emilu Rojcu, pozdrave tesnega in dolgoletnega prijateljstva z Zvezo slovenskih društev na Hrvaškem in KPD Bazovica, katerega članica sem. Bilo mi je v veliko čast, nositi ta simbol moči, volje, modrosti, povezovanja in upanja... Vsi, ki smo nosili baklo, smo v spomin prejeli tudi košček jekla, enega najbolj recikliranih in vsestransko navzočih materialov na svetu.*

S slovensko baklo za OI Tokio 2020 se skupina SIJ – Slovenska industrija jekla priklanja Ravenčanom in vsem jeklarjem za doprinos k večstoletni tradiciji. In tudi vsem športnikom, ki bodo barve Slovenije zastopali na OI v daljnem Tokiu. Bakla je izdelana iz nerjavnega jekla kot simbola trdnosti in trajnosti ter bukovega lesa kot simbola modrosti in samozavesti. Plamenico zaključuje krona v silueti Triglava, ročaj pa objema pet olimpijskih krogov, simbolov povezovanja. Plamen v kroni širi svetlobo, simbol upanja, so med drugim zapisali na spletni strani Olimpijskega komiteja Slovenije www.olympic.si.

■ Marjana Mirković

28. maj, Slovenski dom KPD Bazovica

Skupščina ZSDH

Zaradi izrednih razmer v RH je redna letna skupščina potekala v treh oblikah, v živo na sedežu krovne organizacije, prek platforme Zoom in v obliki dopisne seje. Skupno je sodelovalo dvaintrideset delegatov, na Reki iz društev SKD Gorski kotar, SKD Istra iz Pulja, SKD Lipa iz Buzeta, SKD Oljka iz Poreča, SKD Triglav iz Splita, SKPD Snežnik iz Lovrana, KPD Bazovica z Reke ter vodstvo ZSDH, Barbara Riman in Jasmina Dlačić. Prek spleta so se vključila društva SKD Slovenski dom iz Karlovca, KPD Slovenski dom iz Zagreba, SKD Ajda iz Umaga, SKD Lipa iz Dubrovnika, SKD Nagelj iz Varaždina, SKD Stanjo Vraz iz Osijeka in Društvo Slovencev iz Labina. Dopisno je poleg posameznih članov puljskega in buzetskega društva sodelovalo SKD Lipa iz Zadra.

Skupščino je vodila predsednica ZSDH Barbara Riman, na dnevnem redu pa sta

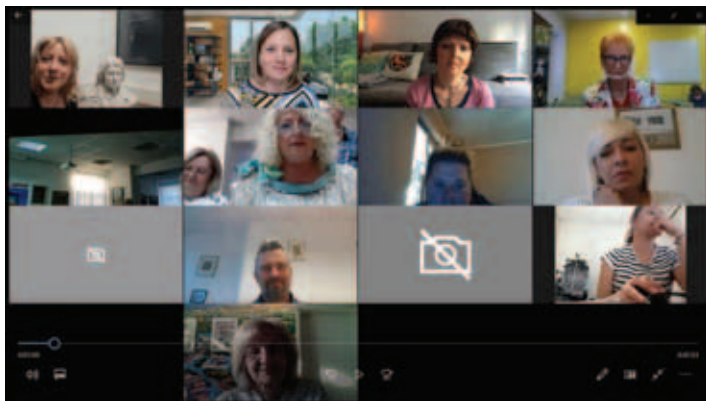
bila poročilo nadzornega odbora (NO) in vsebinsko poročilo za leto 2020, obe sprejeti. Lanske dejavnosti je okrnila pandemija, odpovedano je bilo tudi tradicionalno srečanje vseh društev, a vse začete pobude se nadaljujejo, podane so nove, okrepila pa sta se povezovanje z rojaki v sosednjih državah Slovenije in samo delovanje ZSDH. Predstavila je še program delovanja in finančni načrt za letos, v nadaljevanju oba sprejeta, enako pozneje tudi predlog, da bi letno srečanje potekalo 4. septembra v parku Golubinjak pri Delnicah.

Posebna pozornost bo tudi v prihodnje namenjena jeziku in mladim: prizadevanju za uvedbo slovenščine v vrte in šole ter učnemu gradiva, znova bo tudi literarni natečaj za osnovnošolce in dijake, zanje pa so načrtovani tudi dogodki, povezani s športom. Predvidena je še ustanovitev gospodarskega društva, ki naj bi okrepilo dejavnosti na tem področju, v povezavi s sorodnimi organizacijami v sosednjih državah Slovenije, predvsem celovško SGZ. Obravnavali so tudi prošnjo in v krovno organizacijo kot šestnajstega člana sprejeli novo društvo, SKD Prešeren iz Lokev v Gorskem kotarju.

■ Povzeto po zapisniku tajnice ZSDH Saše Kernjak Zubović

8. junij, Dan Primoža Trubarja

Spletni večer poezije, proze in vina

Še eno uspešno virtualno druženje, arhiv ZSDH

V počastitev praznika, ki od leta 2010 obeležuje rojstvo osrednje osebnosti protestantizma na Slovenskem, Primoža Trubarja (rodil naj bi se 8. junija), je ZSDH organizirala spletni večer poezije in proze. Sodelovali so udeleženci DPS v društvih in večinoma predstavili svoje ustvarjalne dosežke.

Zanimiva pobuda je bila uspešna: navzoče je v imenu ZSDH pozdravila podpredsednica Jasmina Dlačić, povezovala tajnica Saša Kernjak Zubović, prvi nastop pa je bil namenjen pouku, ki ga v SKD Istra v Pulju vodi Vida Srdoč. Izrazila je upanje, da bo ta pobuda postala tradicija, zatem so se predstavili Diana Majič in Damir Deumić z avtorsko prozo ter Božena Bukovnik, vtise s poti po Afriki z naslovom Pozdravljena, Tanzanija! pa je prebrala še Nadia Likar. Udeleženka pouka v KPD Slovenski dom v Zagrebu, pri učiteljici Marji Crnković, Zrinka Jerković, se je odločila za interpretacijo Prešernovega Sonetnega venca in partizanske pesmi Počiva jezero v tihoti. V SKD Triglav v Splitu pouk vsa leta prav zanesenjaško in zelo uspešno vodi učiteljica

Vera Hrga. O tem priča tudi pisanje poezije njenih učenk, pouku zvestih že dolgih osemindvajset let, v slovenščini: Ana Šušmelj in Vera Raguz pišeta v obeh jezikih, tako sta se tudi predstavili, Vera Hrga pa je ob tej priložnosti napovedala tudi predstavitev pesniške zbirke Nedsanjanje sanje Ane Šušmelj na predvečer dneva državnosti RS in na dogodek povabila Romana Grudna z MIZŠ RS, ki je literarni večer spremljal iz Ljubljane. Program se je znova vrnil v Istro, od koder se je iz Buzeta oglasila učiteljica DPS v SKD Lipa, Eva Ciglar in pohvalila svoje učence in napovedala predstavitev petih del, katerih avtorji so Sanda Jerman, Zdenka Majcan, Ivana Hrobat, Tea Hrvatina, Marinela Rumin in Tomislav Jelenković.

Roman Gruden je ob koncu vsem sodelujočim in učiteljicam iskreno čestital, izrazil zadovoljstvo in upanje, da se bo dogodek nadaljeval tudi v prihodnje, s to željo pa so večer sklenili tudi vsi navzoči.

Del predstavljenega objavljamo v rubrikah DPS in Literarni kotiček. Zahvaljujemo se avtorjem in jim želimo še veliko uspeha pri učenju slovenščine in literarnem ustvarjanju. **Marjana Mirković**

10. junij, Okvirna konvencija o varstvu narodnih manjšin

Priporočila za RH

Svetovalni odbor (SO) za uresničevanje Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin (OKVNM), enega izmed ključnih dokumentov za spoštovanje manjšinskih pravic, je objavil Peto mnenje (<https://rm.coe.int/5th>) in med drugim navedel priporočila za nujno delovanje na Hrvaškem. Mnenje temelji na vladnem poročilu RH in terenskih srečanjih delegacije SO s številnimi sodelavci, predvsem z organizacijami narodnih manjšin, tudi ZSDH.

Mnenje vsebuje tudi priporočila za takojšnje delovanje in poziva RH: naj se zavzame, da bosta pri popisu prebivalstva postopek in vprašalnik skladna z mednarodnimi standardi, pri razvrščanju ali izrekanju o večplastni pripadnosti pa se ne bi smelo uporabiti kategorije "ostalo"; naj izdela celovito strategijo za razvoj medetničnega dialoga in vključevalne družbe; naj odločno rešuje in javno obsodi vse primere javnega spodbujanja k nasilju in sovražnosti ter iz njih izhajajoče zločine, pa tudi radikalni nacionalizem, revizijo zgodovine, poveljevanje oseb, obsojenih za vojne zločine, ter protimanjšinsko retoriko v javnem in političnem govoru; naj zagotovi, da se zločini, storjeni iz sovražnosti nad pripadniki narodnih manjšin, preprečijo, učinkovito preiščejo in ustrezno sankcionirajo; posebej pa SO poziva RH k razvoju vključevalnega in kakovostnega izobraževanja.

SO je sprejel še priporočila, naj RH: zagotovi večjo navzočnost narodnih manjšin v vsebinah javnih medijev in uresničevanje medkulturnega izobraževanja ter v šolski kurikulum zgodovine vključi vsebine o doprinosu narodnih manjšin k družbenemu razvoju v RH; naj v enotah lokalne in regionalne samouprave preverja izpolnjevanje obveznosti do manjšinskih svetov in predstavnikov, kajti dolžnost državnih oblasti je poskrbeti za zadostna sredstva za njihovo učinkovito delovanje.

Marjana Mirković

15.–30. april, Dvorana Istrskega sabora, Poreč

Profutura, likovna razstava

V dvorani Istrskega sabora v Poreču je bila na ogled skupna razstava ljubiteljskega likovnega ustvarjanja s področja slikarstva, grafike, kiparstva in fotografije. Na podlagi natečaja je žirija pod predstvom rojakinje, umetnostne zgodovinarke Tine Širec Džodan, na podlagi kakovosti in ne glede na tehniko ali temo izbrala devetindvajset del, med njimi tudi avtorice Željke Podobnik, sicer nove članice likovne skupine KPD Bazovica.

Organizator 14. razstave Profutura je bilo Odprto narodno vseučilišče v Poreču, na-

gradi pa sta prejela Radovan Putnik iz Pulja, in sicer po oceni strokovne žirije, medtem ko je nagrado občinstva organizator dodelil ljubiteljski slikarki Ireni Greblo iz Poreča. Več: www.poup.hr

Marjana Mirković

Razstava v dvorani z bogato kulturno zgodovino, foto: www.myporec.com

24.–25. april, Hrvaški sabor kulture (HSK)

Tradicijski plesi Dalmacije, folklorni seminar

Vodja folklorne skupine KPD Bazovica Nataša Grlica se udeležila spletnega folklorne seminarja z naslovom Tradicijski plesi Dalmacije. V počastitev mednarodnega dneva plesa, ki se praznuje 29. aprila, ga je organiziral HSK, ustanova, ki povezuje organizacije ljubiteljskega kulturnega delovanja na Hrvaškem. Seminar je vodila Marica Tadin s podporo Tončija Tadina, moderirala pa strokovna sodelavka HSK-ja Valentina Dačnik.

Seminar je obsegal predavanja, video posnetke, predstavitev in tudi samostojno delo udeležencev, poudarek pa je bil na plesni kulturi Dalmacije v obdobju prehoda iz 19. v 20. stoletje. Petindvajset sodelujočih iz vse Hrvaške je dobilo naloge, ki so jih morali izvesti, analizirati in nato na skupni konzultaciji odgovarjati na

vprašanja. Tako so pridobivali nova znanja o meščanskih plesih in njihovih značilnostih, spoznavali različne vrste plesov ter tudi tradicijska oblačila krajev in običaje iz preteklosti. Hkrati so se seznanili tudi z različno glasbo in se naučili več novih korakov različnih plesov.

Po oceni Nataše Grlica je bil seminar zelo poučen in zanimiv ter dobrodošel pri nadgradnji obstoječega znanja, ki bo vtakano v nastope folklorne skupine našega društva v prihodnje.

Povzeto po zapisu tajnice KPD Bazovica Sandre Grudenič

Marica in Tonči Tadin, osebni arhiv

29. april

Meddruštveni odbor (MDO) planinskih društev (PD) Primorske, novo vodstvo

Vodja PS KPD Bazovica Darko Mohar je prejel pismo, ki ga je kot svojo krajšo predstavitev poslala nova koordinatorica za čezmejno sodelovanje v Planinski zvezi Slovenije (PZS) Marija Kuhar, predsednica MDO PD Primorske, katerega član je tudi planinska skupina (PS) KPD Bazovica. Ob tej priložnosti je med drugim zapisala: *Sem vodnica kategorij A, B in D, članica PD Postojna in predsednica MDO PD Primorske. Od začetka predsedovanja MDO PD Primorske sem bila prisotna tudi na nekaj srečanjih zamejskih društev in sem od leta 2020 članica Alpskega foruma Julius Kugy.*

V minulem obdobju so nas zaznamovale epidemija in omejitve gibanja, kar je prizadelo predvsem sodelovanje med društvi tisto stran in onkraj meja Slovenije, saj se nismo mogli prosto družiti, oteženo je bilo predvsem prehajanje meja. Trenutno stvari kažejo na bolje in upam, da bo lahko kmalu izpeljan kakšen načrtovani dogodek.

V nadaljevanju je posamezna društva zaprosila za načrtovane aktivnosti v okviru sodelovanja z obmejnimi društvi in predlagala srečanje v živo z željo prisluhniti njihovemu pogledu, predlogom in pričakovanjem od PZS ter vsem zaželela trden in varen korak na planinskih poteh v prihodnje.

Darko Mohar je novi koordinatorici čestital v osebnem imenu in imenu društva ter ji iskreno zaželel veliko uspeha pri tej novi dolžnosti. Darko Mohar

6.–8. maj

Mednarodno glasbeno tekmovanje *Sirmium music fest 2021*

Mladi član KPD Bazovica Mihael Plazibat, ki obiskuje tudi Glasbeno šolo Ivana Matetića Ronjgova na Reki, je uspešno sodeloval na V. mednarodnem glasbenem tekmovanju *Sirmium Music Fest*. Nastopil je v predkategoriji (juniorji) na klarinetu in osvojil drugo mesto.

Sirmium Music Fest organizirata mestni oddelek za kulturo v Sremski Mitrovici in društvo Sirmium Gradus ad Parnassum, tekmovanje pa je letos potekalo tudi "online", na podlagi video posnetkov. Sodelovali so učenci in učenke glasbenih šol iz domače Srbije ter Hrvaške, Črne gore, Slovenije ter Bosne in Hercegovine. | Barbara Riman

Mihael Plazibat, foto: Barbara Riman

22. maj, Slovenski dom KPD Bazovica

Obisk udeležencev DPS iz Pulja

Reka navdušila skupino iz Pulja, arhiv Vide Srdoč

Učiteljica Vida Srdoč je z obiskom Reke povezala skupino DPS v SKD Istra v Pulju in KPD Bazovica. Vtise je strnila **Nadia Likar**.

Letošnji izlet – Reka

Ko sem do sedaj pomislila na Reko, so mi prišli na misel slika avtobusne postaje na prostem, utrujeni in zaspani potniki in študenti, umazana čakalnica in vorj izpušnih plinov avtobusa. Druge slike Reke so bile čakalnice v bolnišnicah in zaskrbljenost zaradi rezultatov zdravstvenih pregledov. Letošnji izlet pa mi je popolnoma spremenil vtis o Reki, tudi zaradi navdihujočih zgodb naše vodnice Zvezdane.

Reka ima bogato zgodovino in je največje hrvaško pristanišče. V zadnjih stotih letih se je razvijala znotraj sedmih različnih držav, in to je pustilo globok pečat ter pomembne posledice v arhitekturi, kulturi in načinu življenja. Številne ostanke znamenite industrijske preteklosti danes umetniki skupaj s prebivalci spreminjajo v kulturne točke. V letu 2020 je Reka nosila prestižni naslov evropske prestolnice kulture. Na štiriurnem sprehodu po mestu smo videli več pomembnih kulturnozgodovinskih spomenikov.

Name je naredila velik vtis katedrala sv. Vida, ki je edina baročna rotunda monumentalnih razmerij na Hrvaškem. Stoji na mestu starejše in manjše cerkve, znane po lesenem križu, ki da je začel krvaveti, ko je neki človek vanj zalučal kamen, jezen, ker je izgubil denar pri kockanju. Zgodnjegotsko razpelo je vključeno v baročni, glavni oltar katedrale. Gradnja se je začela v prvi polovici 17. stoletja in s prekinitvami trajala skoraj stoletje. V prvi polovici 18. stoletja je bil projekt spremenjen in dodana je bila galerija. Legenda pravi, da se je to zgodilo, ker jezuiti niso želeli, da se verski noviciat med liturgijo meša s preprostim ljudstvom, še posebej ne z lepimi dekleti z Reke.

Guvernerjeva palača je čudovita neorenesančna stavba, ki jo je v 19. stoletju projektiral madžarski arhitekt. Obrnjena je proti

pristanišču in obdana z urejenim parkom. Bila je rezidenca številnih guvernerjev in mesto usodnih dogodkov v zgodovini Reke. Posebej izstopa čudovito marmorno stopnišče v stavbi. Danes je v njej Pomorski in zgodovinski muzej. V bližini je lapidarij s trinajstimi kamnitimi skulpturami, ki predstavljajo portrete meščanov Reke. Dal jih je izdelati reški podjetnik Adamić ob koncu 18. stoletja. Na podlagi pričanja meščanov je bil obsojen in zaprt. Izkazalo se je, da so bile njihove izjave napačne. Prvotno so skulpture stale pred hišo Adamić ob Rječini, zdaj Mrtvem kanalu.

Trsat je del, kjer se nahaja Cerkev Blažene Device Marije. To je najstarejše hrvaško marijansko svetišče in cilj številnih romarjev iz države in tujine. Pred cerkvijo je kip papeža Janeza Pavla II., ki je obiskal Reko leta 2003. Trsatska utrdba je ena najstarejših utrdb na hrvaški obali, ki ohranja značilnosti zgodnjeresrednjeveškega urbanističnega načrtovanja. Utrdbo Trsat velja obiskati zaradi čudovitega razgleda na Reko in Reški zaliv. Trsatske stopnice vodijo iz mesta do cerkve in samostana. Pravijo, da jih je 561, vendar je to število treba preveriti, ko drugič gremo na Reko.

Tržnico sestavljajo dva paviljona, zgrajena na koncu 19. stoletja, in stavba ribarnice. Paviljona sta bila zgrajena v duhu časa – konstrukcija je železna, fasade pa zelene z okraski iz terakote.

Naš ogled Reke se je končal v Slovenskem domu Bazovica, kjer so nas pogostili z zelo okusno hrano, pijačo in različnimi sladicami. In da ne pozabim, pili smo zelo dobro kavo, ki jo je skuhala naša vedno vesela, delavna in marljiva učiteljica Vida.

2. junij

Pobuda za zgled: Eronov rojstni dan

Veliko prijateljstvo, Eron in Kira, osebni arhiv

to ni dolgo trajalo. Nimam besed, s katerimi bi opisala, kako smo bili vsi srečni, ko smo se znova znašli v šolskih klopeh. Čeprav smo morali paziti na medsebojno oddaljenost, so vse dneve polnili smeh in šale. Ko nam je Eron dal vabila za svoj deseti rojstni dan, smo se vsi v razredu veselili. Z velikim presenečenjem pa smo na vabilu prebrali Eronovo željo, naj mu namesto igrač podarimo hrano za zapuščene pse v zavetišču. Takoj sem se spomnila moje lajavke Lune. Tudi ona je bila kot mladiček zapuščena. Tako smo na zabavo vsi prinesli vrečko hrane ali konzervo, tako da se je kupček hrane hitro povečal. Med praznovanjem in v igri smo izvedeli tudi, da je Eron vegetarijanec, da ima zelo rad živali in da obožuje pse.

Kdo ve, morda pa bo naš humanitarac Eron nekega dne postal veterinar in tudi tako skrbel za živali?

Mala članica KPD Bazovica Aria Hurnjadi, učenka 3. a razreda na reški OŠ Dolac, nam je poslala svoje vtise z nedavnega in, kot pravi, zelo nenavadnega rojstnega dne pri prijatelju Eronu, ker da jih mora povedati več ljudem, tako jo je doživetje navdušilo. Zapis v celoti objavljamo in se zanj Arii najlepše zahvaljujemo ter upamo na sodelovanje tudi v prihodnje.

Ko se je pojavil koronavirus, nam je bilo težko, ker nismo več smeli v šolo. Pouk na daljavo se mi je sprva zdel zanimiv, toda

Velja dodati, da je Eron iz zavetišča udomil psičko Kiro, mešanico, ki se je tam znašla skupaj s tridesetimi psi po potresu na območju Petrinje. Postala sta velika prijatelja. Tudi sicer ima Eron velik posluš za pomoč drugim nasploh, nam je v prijaznem odzivu povedala njegova mati Mateja. Med drugim je tudi izrazila željo po vključitvi v KPD Bazovica in dogodke za najmlajše ter se hkrati pohvalila, da Eron in njegova šestletna sestra Tashi dobro govorita slovensko. Zahvaljujemo se ji za fotografijo in na svidenje v društvu! ■ Marjana Mirković

4.–6. junij, Slovenski dom KPD Bazovica

58. Goranova pomlad (Goranovo proljeće), literarni večer

KPD Bazovica je 5. junija na vrtu kot prvo letošnje javno prireditev gostila literarno srečanje, tokrat Goranovo pomlad (<https://igk.hr>), in sicer drugega od treh večerov, sicer organiziranih v Zagrebu. Goranova pomlad je najpomembnejša in najstarejša pesniška manifestacija na Hrvaškem in ena najstarejših tudi v Evropi. Poteka od leta 1963, imenuje pa se po pesniku in partizanskem borcu, antifašistu Ivanu Goranu Kovačiču. Prireditev podeljuje tudi nagrade, nagrado *Ivan Goran Kovačič* za najboljšo pesniško zbirko, ki jo je letos prejela Evelina Rudan za zbirko *Smiljko i ja si mahnemo (balada na mahove)*, in nagrado *Goran* za mlade pesnike, letos dodeljeno Vidi Sever, medtem ko bo nagrada *Goranove venec*, namenjena za celoten, izjemen pesniški opus, kot bienalna podeljena prihodnje leto. Obe letošnji nagrajenki sta se predstavili tudi na pesniškem branju na Reki, poleg njiju so svoja dela v nadaljevanju interpretirali še Dejan Aleksić (Srbija), Helen Mort (Združeno kraljestvo), Stanka Hrastelj (Slovenija), Robert Perišić in Davor Mandić (Hrvaška), Alen Bešić (Srbija), Peter Šulej (Slovaška) in

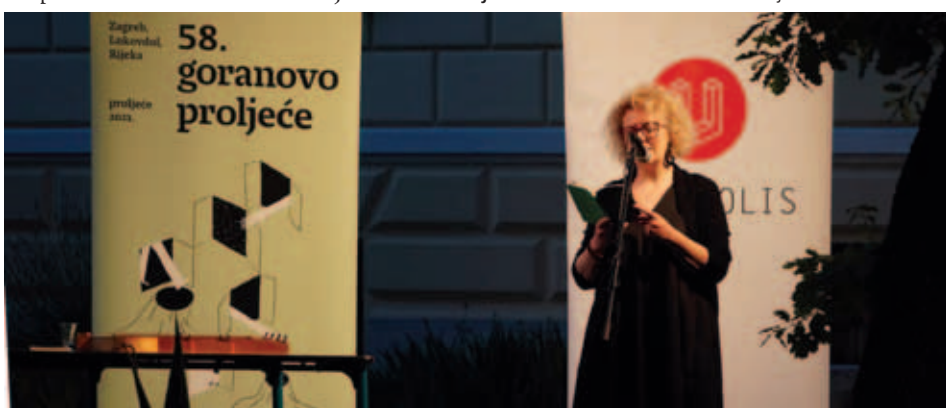
Roland Orcsik (Madžarska), ki je s soprogo Margit hkrati pripravil tudi glasbeni nastop.

Prireditev je potekala v sodelovanju z Evropsko platformo Versopolis (www.versopolis.com) – med njenimi pobudniki je tudi Goranova pomlad – projektom, ki pod okriljem programa Ustvarjalna Evropa poteka od leta 2014, namenjen pa je promociji in mobilnosti mladih pesnikov. V založbi Versopolis so izdane tudi zbirke *Golo srce* Alena Bešića, *Vznožje* Stanke Hrastelj, *Beli album* Sandre Hubinger (Avstrija), *Težke ženske* Helen Mort ter *Smeti in svetinja* Rolanda Orcsika. Vse te knjige, napisane v izvornem jeziku in s prevodom v hrvaščino in angleščino, so bile na voljo tudi obiskovalcem, organizator pa jih je podaril tudi KPD Bazovica in tako obogatil knjižne police društva.

Program je napovedal in povezoval predsednik programskega odbora Goranove pomladi Marko Pogačar, eden najpomembnejših sodobnih literarnih ustvarjalcev na Hrvaškem, tudi naše gore list. Je izjemno in vsestransko plodovit avtor, s številnimi nagradami in prevodi svojih knjig v več kot deset jezikov, drugih besedil pa tudi v več kot štirideset jezikov. ■ Marjana Mirković

Stanka Hrastelj, foto: Marjana Mirković

5. junij, Poklon, Učka

Srečanje slovenskih društev iz Istre

Izlet na Učko prinesel nove, lepe spomine, foto: Milivoj Filipović

Letno srečanje slovenskih kulturnih društev iz Istre z dobro udeležbo sedmič zapored postaja že tradicionalno, pravi pobudnik in predsednik organizatorja in gostitelja, SKPD Snežnik iz Lovrana, Vasja Simonič. V lepem in sončnem vremenu se je na Poklonu zbralo več kot sto udeležencev, poleg lovranske-

ga še člani društev iz Labina, Pulja, Pože in Buzeta.

Na voljo so bili manjši in večji planinski podvigi, tudi na vrh Vojak, kamor je udeležence vodil izkušen Milivoj Filipović Fičo, sicer prizadveni vodja planinske skupine v SKPD Snežnik. Znova pa so se društva pomerila tudi v kuhanju golaža. Pri tem je bilo za najboljšo kuho tokrat ocenjeno in nagrajeno društvo Istra iz Pulja oziroma kuharica Štefanija Sliško, katere pridne in čarobne roke so se izkazale že večkrat, tudi pri vrsti različnih ročnih del v ustvarjalnih delavnicah. Seveda je organizator tudi letos skupaj s Triom Lipa iz istoimenskega društva iz Buzeta poskrbel za vedro razpoloženje z glasbo in plesom za lep zaključek dneva.

Posebno zanimivost je srečanju dodalo tudi nedavno odprto, lepo preurejeno nekdanje gospodarsko poslopje s stalno razstavo o naravni in kulturni dediščini Učke in Čičarije ter drugimi vsebinami za obiskovalce. | Marjana Mirković

8. junij, Slovenski dom KPD Bazovica

Mario Beganović: *Life in mono*, razstava fotografij

Mario Beganović, arhiv KPD Bazovica

KPD Bazovica je Maria Beganovića gostila že večkrat, in sicer kot novinarja HRT-ja ter avtorja prispevkov in dokumentarnih filmov s področja delovanja organizacij narodnih manjšin, številnih tudi o slovenskih društvih na Hrvaškem.

Tokrat se je v drugi vlogi, kor fotograf, predstavil že drugič, in sicer z razstavo črno-belih fotografij z naslovom *Life in mono*. Izbor dvajsetih fotografij je pripravil reški umetniški fotograf in mentor fotografske skupine v KPD Bazovica Istog Duško Žorž. Imel je težko delo, so zapisali v društvu, kajti vse Mariove fotografije so odlične in vsaka pripoveduje svojo zgodbo.

Mario Beganović (1974) prihaja iz Zagreba. Zadnjih četrstoletnja je zaposlen na HRT-ju kot novinar in avtor dokumentarcev. Prejel je več nagrad, med drugim za najboljšo reportažo, ki mu jo je podelilo Hrvaško novinarsko društvo. Je član foto kluba

Rijeka in ima do zdaj za seboj tri samostojne razstave (AKC Attack v Zagrebu, KPD Bazovica na in galerija Korzo 26C na Reki). Tematika njegovih fotografij je različna, pravi, da skuša skozi objektiv ponazarjati možne mostove do zapuščenih življenj in prostorov. Jedro vsakega kadra pa je želja povedati zgodbo in skozi to izraziti svoj odnos do življenja okrog sebe. Z opazovanjem sveta okrog sebe lahko, če želite, vidite tudi same sebe, je med drugim zapisal v katalogu ob razstavi.

| Marjana Mirković

10. april, Izpeljan še en izlet, tokrat na Žbevnico

Po velikonočnih praznikih naj bi PS nadaljevala z organizacijo izletov, prilagojeno epidemiološkim razmeram. Za prvi izlet v aprilu je bil načrtovan vzpon na Žbevnico, najzahodnejši tisočak na Hrvaškem. Na Žbevnici so člani PS bili nekje na začetku svojega delovanja. Pozneje so obiskali še druge vrhove v Čičariji. No, med vsemi čičarijskimi vrhovi je Žbevnica zagotovo najlepša, saj ima dolg travnat hrbet s širnimi razgledi od Alp na severu do Učke na jugu.

Žal se je za vzpon odločilo samo devet članov, ki so lahko uživali v prelepem dnevu, razgledih in številnih rožicah na travnikih pod vrhom. Najimpresivnejši je bil gorski kosmatinec, no, bilo je tudi veliko spomladskega jegliča, tomazinijevega petoprstnika in številnega drugega zgodnjepomladskega cvetja. Planince je na drugi strani, pri spustu proti koči na Žbevnici, ki so jo lepo uredili planinci iz Umaga, presenetilo krajše snežišče na najstrmejšem delu. To je zahtevalo kar nekaj previdnosti in pazljivosti.

Prelep dan v naravi bo treba čim prej ponoviti. **Darko Mohar**

Žbevnica, foto:
Darko Mohar

9. maj, Kljub pandemiji v Grobniške Alpe, na Crni vrh in Primorski Klek

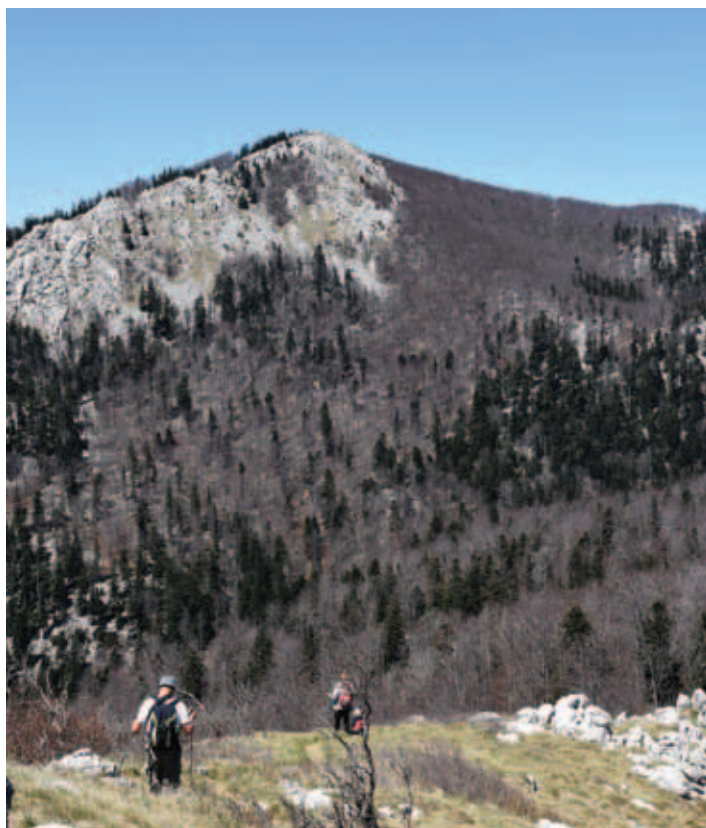
Pandemija je spet vpletla svoje prste v delovanje planincev. Najprej je bil odpovedan izlet na Zagradski vrh, ki naj bi bil izpeljan v sodelovanju s Hrvaškim planinskim društvom (HPD) Platak z Reke. To je bil najtežji čas v Primorsko-goranski županiji, z velikimi številkami okuženih in umrlih. Naslednji izlet na gorskokotarski Snježnik je bil izpeljan 25. aprila, in sicer neuradno, brez vabila in programa. Na startno mesto na Platku je prišlo samo deset najpogumnejših, ki so se kljub nekaj snega povzpeli na 1506 metrov visok vrh. Snježnik je obvezna točka planinske obhodnice bazoviških planincev, imenovane "20 vrhov za 20 let".

Končno je v maju epidemija začela malo popuščati, tako da je odločeno, da se program planinskih izletov nadaljuje. Grobniške Alpe so eno najlepših gorovij na Hrvaškem, z ene strani bogatih z gozdovi, na drugi s krasnimi razgledi od Velebita čez Gorski kotar, kvarnerske otoke, Učko in Snežnik vse do Julijskih in Kamniških Alp. Dolga in čudna zima ni dovolila, da se razcvetijo vse rožice, ki jih je ob tem času na tem kraju ogromno. Kljub vsemu je enajst članov uživalo v prelepem dnevu, lepih razgledih in druženju, ki vsem manjka.

Za cilj sta bila izbrana malo odročna Crni vrh in Klek, pod katera so se udeleženci pripeljali po precej slabi gozdni cesti s Plataka. Lepota obeh vrhov in razgledov je odtehtala slabo in prašno cesto.

Posebna čestitka gre najmlajši udeleženci, leto in pol stari Kaji Pipan, za katero je bil Crni vrh prvi, na katerega se je povzpela v življenju. Za začetek so ji starši izbrali kar zahteven vrh, ki ga je premagala z užitkom in brez težav. Kaji želimo še veliko vrhov, kot članici PS KPD Bazovica ali tudi drugače.

Darko Mohar

Grobniške Alpe vedno zanimive, foto: Darko Mohar

22. maj, Spomladanski pohod na Zagradski vrh v goranskih gozdovih

Na sestanek v Bribir ni prišlo veliko članov PS. Nekako se zadnje čase izletov udeležuje od deset do petnajst članov.

Jutro se je začelo slabo. Najprej vodja skupine ni mogel najti hribovske jakne. Potem je na pot odšel brez goriva v avtomobilu. Na koncu je še cesta iz Bribirja za Lukovo bila zaprta zaradi del, tako da so do cilja morali čez Novi Vinodolski in Batera. A vremenska napoved je obetala malce dežja. V Bribirju je sledilo prijetno presenečenje, po zelo dolgem času sta se izletu PS priključila Mirjana in Dionis, in to je bilo tisto, kar je sprevrгло jutranje nevšečnosti v pozitivno smer.

Na koncu se je vse lepo izteklo. V pomlad oblečeni gozdovi, veliko cvetja, predvsem orhidej po travnikih, kratek, a strm vzpon in spolzki spust so popestrili izlet. Sledila je analiza prehojene ture v Fužinah in lep dan se je prelevil proti svojemu koncu. ■ Darko Mohar

Razgled z Zagradskega vrha, foto: Darko Mohar

22. maj, Urejanje planinskih poti na Učki

Več članov PS KPD Bazovica je vključenih tudi v druga PD v okolici Reke, med drugim tudi v PD Opatija. To je maja pripravilo že dolgo napovedano delovno akcijo, namenjeno izboljšanju razmer za planinske izlete. Zbralo se je dvajset članic in članov, ki so se v treh skupinah lotili več nalog: ženski ekipi sta čistili poti na Orljak iz zaselka Kožuli in lovskega doma Brdo (Tumpiči, Veprinac), moški ekipi pa sta postavljali kažipot. Ena izmed njiju se je povzpela tudi na Orljak in kažipot postavila na tamkajšnji razgledni točki, druga pa pet smerokazov v zaselkih Kožuli, Bregi, pri vrtcu in nad pokopališčem Veprinac. Moja naloga je bila posneti mesta, kjer so postavljeni kažipot, poleg tega tudi odčitati koordinate vsakega izmed na novo postavljenih in obstoječih kažipotov z naprave GPS. Te fotografije in koordinate sem poslal pooblaščenцу markacistov v Istrski planinski zvezi, pristojni za vnos teh podatkov v bazo, ki jih bo posredovala tudi Komisiji za planinske poti pri Hrvaški planinski zvezi.

Po opravljenem delu smo se odpravili na skupno kosilo v planinski dom Poklon. Imeli smo tudi srečo z vremenom, ves čas akcije ni bilo niti kapljice dežja! ■ Milivoj Filipović

Hvalevredna akcija, foto: Milivoj Filipović

29. maj, Neznana Istra nas pripeljala na Pot Stjepana Hauserja

Prvo nedeljo v januarju je pandemija ustavila planince Bazovice in njihov tradicionalni izlet v neznano Istro. Izlet ni bil odpovedan, bil je preložen na boljše čase. Ti so prišli v poznopomladanskem času, skoraj že v poletni vročini. Po tolikih letih obiskov Istre je tam še vedno možno najti kakšen skrivnosten kotiček. Tokrat so se planinci odločili za Rakalj, mestece jugovzhodne Istre. Za začetek so si ogledali rojstno hišo in skromen muzej največjega istrskega pisatelja, ekonomista in akademika Mije Mirkovića, ki se je pod svoja dela podpisoval kot Mate Balota. Šolal se je v več državah, preživel obe svetovni vojni, zamenjal več kot deset poklicev, zapore, izseljeništvu, da bi bil do konca svojega življenja priljubljen predavatelj na številnih visokih šolah po svetu.

Na hribčku visoko nad obalo stojijo ostanki Starega Raklja, gradu, od koder so nadzirali plovo po Raškem zalivu, a na začetku 16. stoletja so ga popolnoma uničili beneški vojaki. Prebivalstvo se je takrat preselilo v današnji Rakalj, ob ostankih gradu pa je ostala samo skromna cerkva svete Agneze.

Namesto zimske sivine je udeležence tokrat pričakal pravi razcveteni Mediteran,

Pohodniki in razcveteni Mediteran, foto: Darko Mohar

poln toplega sonca, živih barv in dišav. Modro morje, prelepi zalivi ter plaži Luka in Kalavojna, prijazni domačini in voda, dovolj topla za prvo morsko kopanje v tekočem letu. No, v vsakem raju se najde tudi kakšna kača, tako je to že od začetka sveta.

Stjepan Hauser je znani hrvaški violončelist, z Luko Štulićem član svetovno znane skupine 2Cellos. Občasno živi v tem kraju in je veliko prispeval h gradnji sprehajalne poti, ki ob morju povezuje rt Sveti Nikola in zaliv Kalavojna ter je po njem dobila ime. | Darko Mohar

6. junij, Včasih stvari ne uspejo in namesto na Zavižan, tokrat v staro naselje Ledenice

Ob koroni včasih članom PS zagode še vreme. Načrtovani izlet na Veliki Zavižan zaradi slabega vremena in napovedi velikih količin dežja ni mogel biti izpeljan. Škoda je namreč tako lep izlet izpeljati v tako slabem vremenu.

Najmanjša skupina najpogumnejših se je odločila za rezervno možnost. Na koncu so izbrali vzpon od Povil do starega frankopanskega gradu Ledenice, ki že nekaj stoletij sameva 379 metrov nad morjem. Po smrtni obsodbi Petra Zrinskega in Frana Krsta Frankopana leta 1671 je cesarska oblast odvzela vse posesti teh znamenitih družin. Pred prevzemom so bile posesti oropane in kmalu zatem opuščene.

Manjšo skupino so na poti pričakale mediteranske dišave smilja in žajblja, oblaki so napovedovali dež, ki se je kmalu pokazal nad morjem v Vinodolskem kanalu. Kljub dežju so izletniki uživali v lepih razgledih in dihu zgodovine nad sabo.

Na kratko so še obiskali eno od šestih lepih razglednih točk v Vinodolu in staro opuščeno, okroglo zasnovano pokopališče z ostanki cerkvice svetega Jurija.

Analizo ture so naredili v Črišnjevi. Takrat je izza oblakov že pokukalo sonce, zato se vodja skupine ni mogel upreti kopanju v bistrem in toplim morju.

Zavižan bo tako počakal na enega od naslednjih lepih dni.

| Darko Mohar

Ledenice, foto: Darko Mohar

| Stare navade

Velikonočni prazniki so za nami,
mnogi so na žalost praznovali sami.
Kriva je korona, da nenormalno živimo,
a vseeno se starih navad držimo.

Sami ali ne, pirhov in potic mora biti,
velikonočne praznike moramo slaviti.
To smo od svojih staršev se naučili,
upam, da naši otroci tega ne bodo pozabili.

Še vedno v strahu in skrbeh živimo,
več kot eno leto korono trpimo.
Bodimo odgovorni, da zmagamo,
cepimo se, tako zdravju pomagamo.

Če nam nič ne diši,
mogoče tudi ne smrdi,
ne občutimo okusa v hrani,
korona se poigrava z nami.

| Marija Šenk
Reka, 11. aprila 2021

Poletna noč

Poletna noč.
 Vonj dišeče smole.
 Zbor čričkov prepeva.
 Na oknu slonim,
 zvezde štejem in luno lovim,
 da podari mi mir.
 Potim se, ne spim.
 Povesod svojo zvezdo iščem,
 da pokaže mi pot
 in razburjeno dušo umiri.
 Zakaj v očarljivi noči,
 polni izzivov, človek ne bi dobil
 še ene priložnosti?
 Da srce spet širom odpre,
 dobroto odkrije
 in podari jo vsem,
 ki veliko trpe.
 Črički še naprej pojo,
 ne spim, vroče je,
 luno še vedno lovim
 in se z vonjem smole pojim.

■ Ana Šušmelj, SKD Triglav, Split

Ne srečanje

Vzdignem pogled.
 Znani korak.
 Premik z glavo.
 Je?
 Pohitim.
 Rama ob rami.
 Vzdignem pogled.
 Ne.
 Nadaljujem.
 Puščam metuljčke na svobodo.
 Za neko drugo srečanje.

■ Vera Raguž, SKD Triglav, Split

Pesnik siromah

Tam, kjer duša se mi čisti,
 tam, kjer ptiček lepo poje,
 tam umirijo se misli,
 tam sem vzela si vse svoje.

Pravi pesnik je berač,
 ki tradicijo spoštuje:
 čudovitih pesmi vrač,
 ki nihče jih ne kupuje.

■ Sanda Jerman, SKD Lipa, Buzet

Ljubezen v tebi

Če si sama, nisi sama.
 Ko pogledaš vase in zapreš oči,
 boš videla, kaj te tišči.
 Mogoče te strah obišče, mogoče si jezna,
 ampak če čutiš svoje telo, bodi nežna.
 Če si sama, nisi sama.
 Prijateljica je tvoja tukaj za vedno,
 in ti pove vse, kar ti je dedno.
 Poslušaj ta glas, ki je poln modrosti,
 umiri se, vztrajaj in reci oprosti.

■ Zdenka Majcan, SKD Lipa, Buzet

Pravljica

Nekoč je majhen deček šel v gozd iskat gozdne sadeže. Ko se je bližal koncu gozda, je videl, da se nekaj blešči. Prišel je bliže in videl zlat cekin. Vprašal se je, kdo je izgubil cekin, in iskal okoli, če je kje še kakšen. Ni jih bilo več. Vrnil se je domov in pozabil na to.

Naslednji teden se je vrnil na isti kraj. Našel je še en cekin. V tem trenutku je slišal šum. Ko se je ozrl, je videl škrate s polno skrinjo cekinov. Škrat mu je povedal zgodovino o skrinji in mu rekel, da bo pozabil, kako je našel cekin in njega, ko vzame tudi ta cekin.

Deček se je vrnil še večkrat, a škrate in cekini so izginili in se nikoli več niso pojavili. Ostal mu je samo prvi cekin.

■ Damir Deumić, DPS SKD Istra, Pulj

Majhen vilenjak

Nekoč sta v gradu na vrhu hriba živela kralj in kraljica. Vsega v njunem kraljestvu je bilo na pretek. Toda njun največji zaklad je bila majhna kraljična. Dolgo sta si želela otroka in punčka je bila pametna, pridna in lepa. Ko je dopolnila osemnajst let, sta kralj in kraljica pripravila veliko praznovanje. Vsi fantje so gledali kraljično in želeli plesati z njo. Ko so se gostje razšli, je kraljična odšla na sprehod po gozdu in tam srečala majhnega vilenjaka. Bil je neizmerno lep. Ko se ga je poskušala dotakniti, je izginil in v njeni roki je ostala samo njegova rokavica. Kraljična ga je od takrat vsako noč iskala in vsako noč sta se sprehajala in pogovarjala. Vilenjak je vsako noč rasel, dokler ni prerasel kraljične. Potem ji je rekel, da bo ostal tako velik, dokler bo ljubila samo njega. Vilenjak in kraljična sta se kmalu poročila. Kmalu zatem, na praznovanju, je kraljična srečala novega fanta in zapustila vilenjaka. Vilenjak je bil vsak dan manjši in manjši. Hkrati je bila kraljična vsak dan vedno bolj nezadovoljna s svojim novim fantom. Nekega dne se je odločila, da bo poiskala vilenjaka, vendar je ta izginil in se ni nikoli več vrnil k njej.

■ Diana Majić, DPS SKD Istra, Pulj

Hiša otrok

Tiilen Kožamelj navdušil s predstavitvijo igralca, foto: Marjana Mirković

Projekt Reka, EPK 2020 se je uradno zaključil z vrsto prireditv in dogodkov aprila letos. Po mnenju organizatorja so – kljub epidemiološkim omejitvam, ki so sledile kmalu po odmevnem spektaklu v reškem pristanišču, s katerim so odpri EPK – uspeli izvesti okrog štiristo programov, Reki pa med drugim ostajajo novi prostori za kulturo in nova četrt z Muzejem moderne in sodobne umetnosti (MMSU), Mestnim muzejem, knjižnico in Hišo otrok, edinstveno na Hrvaškem.

Hiša otrok je prvo takšno kulturno središče v državi. Zgrajena je po projektu znanega reškega arhitekta Saše Randića, delovanje pa bo potekalo v okviru prepletenega sodelovanja med štirimi mestnimi ustanovami: otroškim oddelkom mestne knjižnice, Art-kinom, mestnim lutkovnim gledališčem in MMSU. V tretjem nadstropju štirietazne zgradbe s pritličjem se nahaja novi, prostorni otroški oddelek mestne knjižnice, Stribor, poleg dvorane pa je prostor za predstave tudi na strehi, kjer je bil v prvih dneh

predstavljen tudi program, ki je po ukinitvi strogih epidemioloških ukrepov delno zaživel maja ter prinesel kino in gledališke predstave, delavnice in predavanja. Napovednik je redno objavljen na spletni strani <https://djecjakuca.hr>.

V predstavitvi Hiše otrok bo pomemben del programa soustvarjalo reško lutkovno gledališče, vlogo igralca v njem je ob odprtju na zanimiv in otrokom blizek način izvrstno predstavil igralec Tiilen Kožamelj, zadnja leta član tega gledališča.

Tiilen Kožamelj (1987) je po diplomii na praški gledališki akademiji (Divadelni akademie muzických umění), smer igrar, obiskoval gledališko šolo v Nafpliju v Grčiji (Neo Panepistimion Peleponnisou). V številnih praških gledališčih (La Fabrika, NOD, Na Zabradli in divadlo Disk) je nastopil v klasičnih predstavah, kot sta Romeo in Julija ter Trpljenje mladega Wertherja, hkrati pa se usmerjal tudi v alternativno vejo gledališča, kjer je ustvaril več inscenacij na področju fizičnega gledališča, eksperimentalnega gledališča in lutk. Za svoje igralske dosežke je prejel številne nagrade in priznanja (vir: <https://zdus.si>). Trenutno je član lutkovnega gledališča na Reki, v stiku je tudi s KPD Bazovica. ■ Marjana Mirković

14. april

Svet za narodne manjšine RH

Svet za narodne manjšine RH je sprejel sklep o razporeditvi proračunskih sredstev za narodne manjšine v letu 2021. Znesek v vrednosti 47.594.500,00 kun bodo prejela društva in ustanove narodnih manjšin, ki so se prijavile na javni razpis za programe kulturne avtonomije s področja informiranja in založništva ter ljubiteljske kulture in prireditve, pa tudi programov na podlagi bilateralnih sporazumov in pogodb.

Zveza slovenskih društev na Hrvaškem je tako prejela skupno 947.500,00 kun za vsa prijavljena društva: KPD Slovenski dom v Zagrebu (glasilo Novi odmev, pevski zbor Slovenski dom, pevski zbor duhovne sekcije Anton Martin Slomšek, ustvarjalna delavnica Šopek in prireditve 90 let slovenske pesmi ter razstave in prireditve – 198.000,00 kun); Slovenski dom KPD Bazovica, Reka (glasilo Sopotja, MEPZ, folklornoplesna sekcija, dramska in glasbena skupina, razstave in gostujoča predavanja, skupina Pikapolonice – 300.000,00 kun); SKD Ajda, Umag (pevski zbor, kulinarčna, folklorna in literarna skupina, prireditve – 34.000,00 kun); SKD Istra, Pulj (glasilo Mavrica, monografija Kronika – drugih deset let, zbor Encijan, ustvarjalna in likovna delavnica, dramska skupina, prireditve – 122.500,00 kun); SKD Lipa, Zadar (likovna koloni-

ja, prireditve – 25.000,00 kun); SKD Nagelj, Varaždin (prireditve – 20.000,00 kun); SKD Triglav, Split (glasilo Planika, MePZ, čipkarska, dramsko-recitatorska, likovna in otroška skupina Kekec, prireditve – 210.000,00 kun); SKPD Snežnik, Lovran (glasilo Liburnijska priloga, izdaja knjige Slovenski glasbeniki v RH, etno-ustvarjalna delavnica, prireditve – 38.000,00 kun). Na razpis se tokrat niso prijavila društva Slovenski dom (Karlovac), SKD Gorski kotar, SKD Oljka (Poreč), SKD Lipa (Buzet), SKD Lipa (Dubrovnik), Društvo Slovencev (Labin) in SKD Stanko Vraz (Osijek); enako tudi ne leta 2020 nastali novi društvi, Kekec v Puntu in Prešeren v Lokvi, ki glede na pravila razpisa to lahko storita šele po dokazanem enoletnem delovanju (www.narodne-novine.nn.hr, 14/2021).

■ Marjana Mirković

1.–8. junij, Korzo, Reka

Izvenkrmni motorji iz Kopra, razstava

Pred mestno hišo na reškem Korzu je bila na ogled postavljena zanimiva razstava Tehniškega muzeja Slovenije (TMS) z naslovom *Zunajkrmni motorji iz Kopra*. Organizirana je bila v okviru petnajstletnega sodelovanja TMS z Zvezo za tehnično kulturo Reke ter Pomorskim in zgodovinskim muzejem Hrvaškega primorja Reka, dogodek pa je hkrati obeležil tudi program ob 75-letnici Hrvaške zveze za tehnično kulturo.

Na več panojih so si obiskovalci lahko ogledali razvoj zunajkrmnih motorjev tovarne Tomos, z zgodbo o njenih legendarnih motorjih in razvoju te tovarne, ki je uspešno delovala v Kopru od sredine petdesetih let prejšnjega stoletja.

Predstavljeni so bili najpomembnejši zunajkrmni motorji, od prvih začetkov znanega modela Tomos 4 do tistih, ki po ustavitvi dela v tovarni niso bili v serijski proizvodnji.

SI-T

Zanimivo in poučno,
foto: Marjana Mirković

Kot je bilo med drugim rečeno na odprtju razstave, gre za del naše industrijske dediščine, direktorica TMS Barbara Juršič pa je ob tej priložnosti povedala, da imajo v muzeju precejšnjo zbirko proizvodov tovarne Tomos iz Kopra, med njimi tudi te zunajkrmne motorje, ki danes ponazarjajo razvojno pot tega dela tovarniškega proizvodnega programa. Avtor razstave je Boris Brovinsky. Več: <https://www.tms.si> | Marjana Mirković

10. junij

Pozdravček iz Palčave šiše

Po dolgem času omejitev upamo, da se bodo težave s prehajanjem meje počasi umikale in se kmalu spet vidimo tudi v naših krajih. Kljub vsemu ima to obdobje tudi kakšno pozitivno posledico. Morda se vsi skupaj malo bolj zavedamo, da je tudi v naši bližini veliko zanimivih stvari, ki jih še ne poznamo in jih je vredno raziskati. Upamo, da vam bomo pri tem pomagali s knjigama, ki smo ju izdali v zadnjem letu, s tretjim nadaljevanjem *Stavbne dediščine*, ki govori o povezavah naših krajev z Loško dolino in naseljem Brod Moravice, ter z odličnim delom Bojana Pajničiča – *Pilok*. Če vas zanima naš govor in kako se je živelo pri nas, ga le preberite. Obe knjigi v celoti najdete tudi v Digitalni knjižnici Slovenije (www.dlib.si).

Počivali pa niso niti drugi radovedneži, ki so nas v zadnjih letih obiskali in poslušali naše zgodbe. Irena Cerar je tako napisala kar dve knjigi: *Potepuški okruški*, z vtisi iz zamejstva, med drugim naše hiše in doline, in *Pravljične poti brez meja*, izletniški vodnik, kot nadaljevanje predhodnih knjig, vanj pa je uvrstila tudi našo dolino: pot na izviri Kolpe in Sveto Goro, pripovedko o lisici in volku na rezučki svadbi, vile, *šratle*, mračnike in

cuprnice. Tretja knjiga, v kateri smo dobili svoje mesto, ima naslov *Najlepše stvari so blizu: 42 brezmejnih doživetij za konec tedna okoli Slovenije* in je delo Igorja Drnovška, popotnika in vodnika. Pritegnilo ga je naše raziskovanje svetega prostora prednikov in toponimov, ki tolmačijo njihovo doživetje okolja, v katerem živimo skozi oči starih mitologij. Veseli smo, da smo pri vseh treh knjigah pomagali z nasveti, objavljenimi raziskavami in prireditvami, v katerih opozarjamo na morda tudi po nemarnosti pozabljene vsebine in bogastvo obmejnega prostora.

Vabljeni na naše pohode, s pripovedkami v našem prekomejnem narečju... Tudi naše zbirke so že pripravljene za ogled.

| Marko Smole

Palčava šiša (levo),
Plešče, foto: Marjana
Mirković

Zakaj je meja enako neprepustna za Nemko in Danca, Rupljana in Bistričanko?

Šla sem na izlet v Ljubljano. Vsi se vozijo s severa, iz smeri Ljubljana na jug, pa sem si rekla, zdaj je pravi čas, da krenem na sever. Gneče ne bo!

No, napaka. Po lokalni cesti skozi Knežak in naprej sem se prebijala do avtoceste, se v ozkih vaških ovinkih umikala ogromnim bivalnim prikolicam, avtodomom, čolnom na prikolicah. Cijazila sem za tujci, naloženimi s kolesi, vračajočimi se na sever. Pridem v Lju-

bljano. Prazna! Vsi so menda po enem letu pobegnili... Kam? Na jug?

Prejšnji vikend sem dve uri in pol čakala v koloni na mejnem prehodu Novokračine–Rupa. Po skoraj letu dni sem se odpravila k vam, pogledat Reko in malo naprej na morje na podaljšan vikend. Sprva smo vsi tičali v svojih vozilih. Prvi so si iz njih na potep do mejnega prehoda upali otroci. Kmalu je bilo na cesti vse polno ljudi, ki

so se družili v skupinicah, si metali frizbi, škrebali in si tako krajšali čas. Nastala je celo nekakšna nova skupnost sproščenih in strpnih ljudi, saj je bil pred njimi vsaj teden dni počitnic. Le za iti lulat se je bilo treba malce potruditi in se odpraviti med klope.

Malo naokrog, iščoč signal za mobilni telefon, sem se odpravila tudi sama. Mimogrede me je ogovoril možakar, rekoč, kaj se dogaja tam zgoraj, bližje mejnemu prehodu. Od začudenja sem ostrmela, kajti v avtu sem ob prijaznem vozniku zagledala svojo sestrično, ki je nisem videla že kar nekaj let. Veselje ob snidenju in veliko vprašanj! Kako si? Kaj to so tvoji otroci? Tako so že zrasli? Kaj pa tvoji? Moji so že dvakrat rodili, včasih jih čuvam in vsako nedeljo zlikam kubični meter njihovih cunj...

Nato sem se odpravila v drugo smer, proti mejnemu prehodu, in srečala še eno službeno znanko. No, o skupnih nalogah v naslednjem tednu sva se dogovorili kar tam. Se nama ne bo treba med tednom.

Srečala pa nisem samo zadovoljnih Ljubljančanov, Kranjčanov, Celjanov itd., ampak tudi številne sokrajane, ki sploh niso bili videti tako srečni. Hoteli so, kot vsako leto doslej, le za nekaj ur do najbližje plaže, zdaj pa bodo, očitno, pol dneva zabili pred mejnim

prehodom 15 kilometrov od doma. Kaj narediti? Pravijo, da v Jelšanah gre hitreje! Obrniti ali ne, to je zdaj vprašanje!

Kolone pred mejnimi prehodi so neznosne. Je kriva epidemija? Je vsa Evropa pobegnila iz zapora na morje? Kakorkoli, meja, za katero smo govorili, da je razdvojila kraje in ljudi, ki so bili prej tesno povezani, je to poletje zrasla še višja. Še bolj je postala neprepustna za nas, ki živimo v njeni bližini na obeh straneh. Le kako se iz Rupe, Šapjan in drugih krajev vsako jutro prebijajo na delo v Slovenijo? Le kako priti domov v Jelšane, če si zjutraj odšel po nakupih v Bistrico, zdaj pa kolona vozil sega do Zemona pred Bistrico? Le zakaj Bistričan več ne more za pet ur na plažo? Hop dol in hop nazaj gor? Zakaj mora Rupljan na meji čakati toliko časa kot Nizozemec? Je to res nerešljiv problem? Je na prehodu res nemogoče odpreti eno "špuro" za lokalno prebivalstvo?

Po drugi strani pa nas, lokalno prebivalstvo, z obeh strani meje Evropa z velikimi denarji spodbuja k povezovanju in načrtovanju razvoja v čezmejnem prostoru. Zaključuje se evropsko finančno obdobje 2014–2020, iztekajo se čezmejni, evropsko sofinancirani projekti programa Interreg Slovenija–Hrvaška. V vaši Račji vasi in naših Kortah se je sklenil projekt Kaštelir, v katerem smo s skupnim dogovarjanjem in načrtovanjem prešteli več kot 500 prazgodovinskih gradišč na območju od Krasa do Pulja, to območje s skupnimi močmi povezali s kolesarskimi potmi, uredili in za javnost odprli nove, manjše centre za obiskovalce z interpretacijo lokalne dediščine.

Letos smo zaključili tudi Interregov projekt Nature & Wildlife, katerega končni rezultat je povezana turistična ponudba in skupna promocija turističnih paketov za odkrivanje neokrnjene narave – od naših gozdov in jam Javornikov in Snežnika do celotnega vašega Gorskega kotarja. Vtipkajte v iskalnih Explore the Wondernature in si na filmčkih pogledajte, v kako lepem koščku Evrope živite.

Vaša Javna ustanova Priroda bo kmalu odprla Center velikih zverí v vaši Stari Sušici v občini Ravna gora. Njihovo vabilo že imam na mizi. Naše vabilo na otvoritev našega Centra o velikih zvereh v Pivki pa je tudi že pri njih. Tudi mi zaključujemo čezmejni projekt, v katerem smo se med drugim dodobra spoznali s hrvaškimi partnerji, ljudmi iz Nacionalnega parka Risnjak, Primorsko-goranske županije, občine Vrbovsko in tako dalje.

Predvsem pa smo z ene in z druge strani državne meje spoznali medsebojno raznolikost, ki jih narekuje različnost ustrojev držav, hkrati pa tudi veliko podobnosti v tem prostoru, na katerem si delimo krš, kraška polja in vode, odmaknjenost od mest, bogastvo navad, običajev in odprtost primorske duše.

Evropa je s svojo finančno pomočjo ponudila finančne vire in orodja za čezmejno povezovanje. Na nas, ki smo s tem denarjem ustvarili mreže in produkte, ki naj bi izboljšali življenje prebivalcev v praviloma razvojno šibkejših obmejnih krajih, je, ali se bomo povezovali še naprej. Jaz si srčno želim, da bi se! V veliko pomoč pa bi nam bilo, če bi naši vladi omogočili dodatno "špuro" na vsaj enem mejnem prehodu. Da ne bi na poti do Festivala Encijan v Račji vasi, namenjenega promociji Čičarije, na prehodu v Jelšanah čakala dve uri in pol v koloni, med Nemcem iz Hamburga in Poljakom iz Gdanska.

■ Dragica Jaksetič, dragicajaksetic@gmail.com

Dragica Jaksetič

Darko Šonc: Obdržali se bomo, vsaj še dve generaciji!

Darko Šonc ob jubileju glasila Novi odmev, foto: Marjana Mirković

Ob letošnjih obletnicah RS in RH pogled v pretekla tri desetletja predstavlja dolgoletni predsednik ZSDH (1996–2018) Darko Šonc, predstavnik v Svetu za narodne manjšine (2005–), ki od leta 1994 vodi tudi najstarejše društvo, KPD Slovenski dom v Zagrebu, in od 2003 Svet slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb. V telefonskem pogovoru se je ozrl na to obdobje predvsem v okviru slovenske skupnosti:

Dogodki leta 1991 so se zelo hitro odvijali. Nismo se niti zavedali, kaj vse se dogaja, bili smo pač navezani na Jugoslavijo, v njej odrasli, in ko so se začele spremembe, je bilo na Hrvaškem res grozljivo, barikade in vse drugo... Nismo bili pripravljene na osamosvojitve in vse spremembe. Seveda je bila samostojnost Slovenije tudi meni v določen ponos kot Slovincu, da imamo svojo državo, grb in himno, istočasno je moja država bila tudi Hrvaška, prav tako z novimi simboli. Na vse strani je bilo polno neke zanesenosti, toda realno življenje je nekaj drugega, to te hitro postavi na trdna tla. In ko sem moral prvič na hrvaški meji pokazati osebno izkaznico, sem si to zapomnil za vse življenje – hej, gre zares! V Slovenijo sem namreč redno zahajal, po materi sem podedoval zemljo, skrbel za hišo in skozi to doživljal tudi vse spremembe, ki so sledile, mejo, carine, na kar pač nismo bili navajeni, in to je bilo negativno in je pomenilo razočaranje. Kot pravim, lepo, da imamo dve državi, a v vsakdanje življenje je to dejstvo vneslo tudi globoke in neprijetne spremembe.

Darko Šonc se je v delo društva v Zagrebu aktivneje vključil v prvih letih po osamosvojitvi, ko je to preživljalo krizno obdobje, a bilo kljub temu leta 1992 med tremi soustanovitelji Zveze Slovencev: *Starejši člani društva so poznali našo družino in me povabili k sodelovanju, skupaj s pokojnim Francem Straškom, ki mi je vsa leta bil nepogrešljiva desna roka. Članstvo je sprejelo najino vizijo in tako sva se leta 1994 vključila tudi v Zvezo Slovencev s sedežem na Reki, dve leti pozneje preimenovano v ZSDH in preseljeno v Zagreb, od koder je lažje tekla komunikacija s pristojnimi ustanovami. Tako smo sodelovali tudi pri pripravi Ustavnega zakona o pravicah narodnih manjšin (UZPNM, 2002), ki pomeni prelomnico in visok standard RH na tem področju tudi na evropski ravni. Seveda bi bile danes dobrodošle spremembe tega zakona, a niso ravno časi za to, no, časi niso skoraj nikoli za spremembe, ki zahtevajo dvotretjinsko soglasje v saboru.*

Po UZPNM je bil vzpostavljen tudi Svet za narodne manjšine in Darko Šonc je član tudi v petem mandatu (2019–2023): *Poleg vseh manjšinskih poslancev so tu še predstavniki manjšin, kot je slovenska, ki sicer nima sedeža v parlamentu, a ima tako možnost za uveljavitev svojih interesov. To ključno telo za manjšinsko problematiko je pomembno tudi zato, ker razporeja sredstva za organizacije narodnih manjšin, vlada RH v ta namen skoraj vsako leto zagotavlja nekoliko večje zneske, in to tudi nekaj pove.*

Poudarja napredek v organiziranosti slovenske skupnosti, današnja ZSDH šteje šestnajst članic: *Društva so namreč najpomembnejše jedro, oaze slovenstva na Hrvaškem. Imamo sicer tudi svete narodnih manjšin, vendar teh možnosti (še) nismo najbolje izrabili, ovir pa je veliko. Slabost je tudi ozračje v družbi, ki ni naklonjeno manjšinam, zdaj se ta sovražnost širi na prav vse vrste manjšin. Žalostno je, da se tu delajo koraki nazaj. Mi kot manjšinci tu ne moremo kaj prida storiti, na potezi so najvišje ravni, predsednik vlade, ki bi moral odločno vztrajati, da se sprejme odgovornost in denarno kaznujejo sovražni govor, ustaški pozdravi ipd.*

Koliko lahko pri spoštovanju podpisanih dokumentov pomagajo mednarodne ocene, kot na primer letošnja priporočila glede (ne)uresničevanja OKVNM? *Bojim se, da*

ne veliko, te zgodbe se ponavljajo vsa leta, Evropa pošlje ocene o nesprejemljivosti tega in onega, in tako od poročila do poročila. RH je denimo sprejela Operativni načrt za narodne manjšine (2021–2024, op. ur.) zadnjega dne v letu 2020 – tam so zapisane dobre stvari, ampak večinoma ostajajo pravzaprav mrtva črka na papirju.

Prelomnica odnosov RS do slovenske skupnosti na Hrvaškem je Zakon o odnosih RS s Slovenci zunaj njenih meja iz leta 2006: *Ureja veliko tega, dobili smo tudi ministra. Sem pa proti temu, da nas RS obravnava ločeno, kot zamejce in Slovence po svetu, to je nesmisel. Čez noč smo iz konstitutivnega naroda postali manjšina, zdaj pa je še ta manjšina razdeljena! Na sejah Sveta za zamejstvo pri Vladi RS sem kot član večkrat izrazil nasprotovanje temu pristopu, ki vpliva tudi na razdeljevanje sredstev, a ni posluha in vse kaže, da bo, žal tako ostalo.*

Darko Šonc opozarja tudi na vpliv nerešenih vprašanj med državama: *Naša skupnost je vsa leta pod vplivom politike med RS in RH, včasih bolj, drugič manj. Ko je politično ozračje razgreto, se moramo malo potuhiniti, ko pa se odnosi med državama izboljšajo, smo lahko nekoliko glasnejši. Z dosežki na kulturnem, umetniškem, športnem področju smo veliko prispevali k družbenemu razvoju na Hrvaškem in zapisani smo kot dober sosed, vendar na političnem področju nimamo možnosti.*

Krovno organizacijo si je prizadeval voditi z dogovori in glede prihodnosti ostaja optimist: *Želeli smo ohraniti enotnost v tej naši različnosti, reševati probleme strpno in z dogovori, predvsem pa se povezovati. S to željo smo pred desetletjem in pol začeli tudi vsakoletna srečanja vseh društev. Uspešno smo ohranili njihovo dejavnost, toda zavedati se moramo realnosti, številke tu ne kažejo dobro. Nas je vse manj, podatki v jesenskem popisu bodo verjetno še slabši, a prepričan sem, da se bomo tudi v majhnih številkah obdržali vsaj še dve generaciji. Nujno pa je pritegniti mlade, se jim približati in odpreti vrata, kako, pa je vprašanje posebne strategije, tudi kar zadeva občutek njihove pripadnosti slovenstvu. Ker če smo slovensko društvo, naj dejavnost in članstvo to upravičita!* ■ Marjana Mirković

